

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра історії України і методики викладання історії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____

“ ____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої
освіти

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 (за предметними спеціальностями)

Предметна спеціальність: 014.03 Середня освіта (Історія)

Освітня програма: Середня освіта (Історія)

Розробник:

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і методики викладання історії Факультету історії, політології і міжнародних відносин **Паска Богдан Валерійович**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії України і методики викладання історії,

Протокол № 1 від “29” серпня 2025 р.

Завідувач кафедри історії України
і методики викладання історії

_____ (Райківський І.Я.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кредитів ЄКТС – 12	Галузь знань: <i>01 Освіта / Педагогіка</i>	<i>Денна / заочна форма здобуття освіти</i>
Індивідуальне науково-дослідне завдання: -		<i>нормативна</i>
		Рік підготовки: <i>четвертий</i>
		Семестр: <i>восьмий</i>
Загальна кількість годин – 360		Предметна спеціальність <i>014.03 Середня освіта (Історія)</i>
	Семінарські: -	
Тижневих годин для денної форми навчання – ___ аудиторних – ___ самостійної роботи студента – ___	Освітній рівень: <i>Перший (бакалаврський)</i>	Індивідуальні завдання: ___ год.
		Вид контролю: <i>залік</i>

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми здобуття освіти – _____;

для заочної форми здобуття освіти – _____.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

2.1. Метою виробничої цільової педагогічної практики в школі на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за галуззю знань А Освіта, предметною спеціальністю А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника є засвоєння і поглиблення теоретичних та практичних знань, умінь і навичок студентів з фундаментальних і вибіркових дисциплін, засвоєння студентами сучасних методів, форм організації та знарядь праці в галузі майбутнього фаху, формування у них на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час викладацької роботи в реальних умовах педагогічного процесу, що характеризується комплексністю та невизначеністю умов; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності. Практика передбачає підготовку випускників як фахівців – вчителів історії і громадянської освіти в загальноосвітніх навчальних закладах, які здатні до впровадження традиційних та інноваційних технологій навчання в професійній діяльності. Практика сприяє вихованню високоморальних, патріотичних, освічених особистостей, спроможних вносити істотний вклад у майбутнє як регіону, так й України.

2.2. Досягнення мети передбачає вирішення *наступних завдань*:

Навчальні: - забезпечити зв'язок теоретичних знань фахових дисциплін з реальним педагогічним процесом, використання їх у розв'язанні конкретних навчальних, розвивальних та виховальних завдань; - аналізувати з наукової точки зору соціально-економічні, соціально-педагогічні та соціально-психологічні проблеми та процеси, використовувати отримані результати у різних видах професійної діяльності. - розвивати в практикантів уміння проводити уроки з використанням сучасних методів і прийомів навчально-пізнавальної діяльності; – формувати у студентів психологічну готовність до роботи у школі.

Наукові: - поглиблювати теоретичні знання студентів з фахових дисциплін і на основі індивідуальних завдань вивчення передового педагогічного досвіду вчителів виробити творчий підхід до педагогічної діяльності; - формувати вміння проводити науково-дослідницьку роботу.

Виховні: - виховувати у студентів повагу і шанобливе ставлення до фаху педагога; - формувати в майбутніх учителів педагогічні вміння і навички, що сприяють розвитку професійних якостей учителя, потреби в педагогічній самоосвіті; - розвивати в практикантів уміння здійснювати виховну роботу; - сприяти становленню особистості студента-практиканта.

Професійні: - вивчати шкільну документацію: план роботи школи, особові справи учнів, щоденники, класні журнали, календарне планування вчителів-істориків; - проводити уроки з історії (не менше 32 уроків різного типу), позаурочний захід з предмету; - правильно визначати: - типи уроків, їхню організаційну структуру залежно від мети, змісту, вікових особливостей учнів і конкретних умов проведення уроків; - організаційні форми, методи й засоби проведення уроків у відповідності з дидактичними принципами навчання, враховуючи вікові, психологічні особливості учнів й конкретні умови навчання; - навчальну, виховальну, розвивальну мету уроку зі спеціальності та в позакласних виховних заходах, а також організаційні форми й методи їх проведення; - раціонально добирати, а в разі необхідності виготовляти дидактичний матеріал, наочність до уроків відповідно до їх пізнавальної мети; - своєчасно й уміло застосовувати ТЗН і засоби мультимедіа для проведення уроків з історії та в позакласній роботі; - стимулювати інтерес та активність учнів до засвоєння знань, розвивати їхню увагу, мислення, мовлення; - здійснювати психолого-педагогічний аналіз уроків і позакласних заходів зі спеціальності; - на основі знань педагогічної, психологічної наук, методики навчання історії аналізувати педагогічний досвід вчителів школи; - проводити психолого-педагогічні спостереження за учнями класу, виявляти їхні вікові та індивідуальні особливості, рівень розвитку, рівень вихованості; - складати характеристику на учня; - підготувати виховний захід; - складати індивідуальний план студента-практиканта за тижнями на весь період педпрактики (студент складає і узгоджує з груповим керівником індивідуальний план роботи на період практикуму до кінця першого тижня) та вести щоденник, в якому фіксувати результати спостереження уроків вчителів, студентів-практикантів, класних керівників, результати власної діяльності; - виконати завдання кафедр педагогіки, психології, а також кафедр Факультету історії, політології і міжнародних відносин.

Основними **завданнями** виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти є:

- поглиблення та систематизація теоретичних знань, здобутих під час вивчення фундаментальних і вибіркових дисциплін професійної підготовки, та формування вміння застосовувати їх у реальних умовах освітнього процесу;
- оволодіння сучасними методами, формами організації та засобами навчання історії і суспільствознавчих дисциплін, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів;

- формування професійних умінь і навичок планування, організації та проведення навчальних занять, виховних заходів і позакласної роботи з історії та суспільствознавства;
- набуття досвіду самостійної педагогічної діяльності, зокрема прийняття обґрунтованих професійних рішень у ситуаціях педагогічної взаємодії, що характеризуються комплексністю та невизначеністю;
- розвиток умінь аналізувати й оцінювати власну педагогічну діяльність, здійснювати самоаналіз проведених уроків і виховних заходів, визначати шляхи професійного самовдосконалення;
- ознайомлення з організацією освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти, нормативно-правовою базою їх діяльності, особливостями роботи педагогічного колективу та класного керівника;
- формування готовності до впровадження традиційних та інноваційних освітніх технологій, використання цифрових ресурсів і інтерактивних методів навчання в професійній діяльності вчителя історії;
- виховання професійно значущих якостей майбутнього педагога: педагогічної відповідальності, етичної культури, комунікативної компетентності, толерантності та здатності до педагогічного партнерства;
- сприяння формуванню громадянської, патріотичної та моральної позиції майбутніх учителів, усвідомлення їх ролі у вихованні учнів як свідомих громадян України;
- розвиток потреби в безперервному професійному розвитку, систематичному оновленні знань і творчому застосуванні їх у практичній педагогічній діяльності.

2.3. Результати навчання та компетентності:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання, потребує інтеграції знань і прийняття рішень у практиці викладання історії в основній (базовій) школі і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації навчально-виховного процесу в основній (базовій) середній школі.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, а також до використання знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й повноцінне розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність письмово й усно спілкуватися (комунікувати) українською - державною мовою; отримувати і передавати професійну інформацію іноземною мовою.

ЗК 4. Здатність до впевненого, а водночас критичного використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для пошуку, обробки, аналізу, верифікації інформації з різноманітних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК 5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально на основі чинного законодавства та міркувань етики.

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності з дотриманням етичних норм і цінностей сучасного суспільства, діяти громадсько і соціально відповідально та з почуттям поваги до оточуючих.

ЗК 7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, забезпечувати особисту та групову відповідальність за дотримання виконавської дисципліни. вміння визначати і наполегливо реалізовувати поставлені завдання і взяті обов'язки.

ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї, зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства, вміння диференціювати традиційні та інноваційні способи вирішення завдань та знаходити межі їхнього застосування у навчальному процесі.

ЗК 9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати рухову активність для відпочинку.

ЗК 10. Здатність поважати мультикультурність і різноманітність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

Спеціальні (фахові) компетентності:

ФК 1. Здатність перенесення системи знань із вітчизняної і всесвітньої історії, необхідної для роботи в навчальних закладах загальної середньої освіти, у професійну діяльність.

ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів українською - державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області історії та суспільствознавства.

ФК 3. Здатність здійснювати цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних

особливостей, освітніх потреб і можливостей, застосовувати під час організації навчально-виховного процесу ефективні методики й технології.

ФК 4. Здатність застосовувати інтерактивні методи і сучасні освітні технології навчання, формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами історичних і суспільствознавчих предметів, інтегрованого навчання.

ФК 5. Здатність здійснювати контроль та об'єктивне оцінювання рівня навчальних досягнень учнів на засадах компетентнісного підходу, аналізувати результати їхнього навчання.

ФК 6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку, спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК 7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог безпеки життєдіяльності і законодавства щодо охорони життя і здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання під час освітнього процесу здоров'язберезувальних технологій.

ФК 8. Здатність до здійснення рівноправної та особистісно-зорієнтованої взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

ФК 9. Здатність усвідомлювати суспільний статус і призначення професійної діяльності вчителя історії, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокореляцію своїх професійних якостей, аналізувати, досліджувати та поширювати передовий педагогічний досвід.

ПК 1. Здатність володіти змістом та методологією фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін.

ПК 2. Знання сучасних наукових досліджень з історії України та всесвітньої історії.

ПК 3. Здатність володіти категоріально-понятійним апаратом історичної науки, орієнтуватися в науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПК 4. Здатність інтегрувати набуті знання з історичних та інших гуманітарних наук в самостійну систему, виявляти цілісність знань та умінь.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, володіти базовими знаннями української та світової культури в контексті готовності майбутніх фахівців до спілкування у мультикультурному середовищі на основі толерантності, діалогу і співробітництва.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз різних джерел інформації та наукового пізнання, використовувати їх у професійній діяльності.

ПК 7. Знання наукових основ історії та методики її навчання, організації процесу пізнання та виховання учнів різних вікових категорій; здатність здійснювати дослідження з історії України, всесвітньої історії, методики навчання історії.

ПК 9. Здатність використовувати в професійній діяльності нові підходи до шкільної історичної освіти в умовах багатокультурного суспільства та процесу євроінтеграції, з метою формування історичної свідомості, національної пам'яті, здійснення громадянсько-патріотичного виховання.

ПК 10. Здатність до педагогічної рефлексії та дисемінації педагогічного досвіду.

Програмні результати навчання студента, які формуються під час читання цієї дисципліни:

РН 1. Відтворювати основні концепції та принципи педагогіки і психології, сучасних освітніх технологій; враховувати в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

РН 2. Демонструвати вміння навчати учнів державною мовою; формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички засобами навчального предмету та інтегрованого навчання.

РН 3. Називати і аналізувати методи цілепокладання, планування та проектування процесів навчання і виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікувати форми, методи і засоби навчання предмету в закладах загальної середньої освіти.

РН 4. Здійснювати добір і застосовувати сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів; критично оцінювати результати їх навчання та ефективність уроку.

РН 5. Вибирати відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізувати динаміку особистісного розвитку учнів, визначати ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

РН 6. Називати і пояснювати принципи проектування психологічно безпечного й комфортного освітнього середовища з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами), технології здоров'язбереження під час освітнього процесу, способи запобігання та протидії булінгу і налагодження ефективної співпраці з учнями та їх батьками.

РН 7. Демонструвати знання основ фундаментальних наук (відповідно до предметної спеціальності), оперувати базовими категоріями та поняттями предметної області спеціальності.

РН 8. Генерувати обґрунтовані думки в галузі професійних знань як для фахівців, так і для широкого загалу державною та іноземною мовами.

РН 9. Застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні та цифрові технології у професійній діяльності.

РН 10. Демонструвати володіння сучасними технологіями пошуку наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.

РН 11. Виявляти навички роботи в команді, адаптації та дії у новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей і дотримання тендерного паритету у професійній діяльності.

РН 12. Аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.

РН 13. Демонструвати знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовувати необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 1. Демонструвати знання змісту фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін, необхідними для роботи в закладах загальної середньої освіти; пояснювати і характеризувати історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН 2. Знати і аналізувати сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних історичних дисциплін та імплементувати знання у навчальну і практичну діяльність.

ПРН 3. Орієнтуватися в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно оперувати термінологією з фахових предметів.

ПРН 4. Демонструвати інтегроване мислення, пояснювати цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ПРН 5. Використовувати краєзнавчу складову курсу історії для активізації пізнавальної діяльності учнів; організовувати позакласну гурткову роботу, музейну, пам'ятко-охоронну, народознавчу роботу, спрямовану на збереження і використання історико-культурної спадщини України та світу з навчальною, науковою і просвітницькою метою.

ПРН 6. Працювати з джерелами інформації, вміти їх аналізувати, синтезувати, порівнювати та інтегрувати їх у зміст навчання історії, представляти та обговорювати відображені в них факти, явища, події, визначати власну позицію щодо суперечливих питань.

ПРН 7. Знати зміст шкільних курсів історії, проектувати і здійснювати навчальний процес, обирати оптимальні компетентісно орієнтовані методики навчання історії і суспільствознавства за допомогою сучасних інноваційних

технологій, уміти оцінювати та відслідковувати динаміку особистісного розвитку учня/учениці.

ПРН 9. Цінувати різноманіття та мультикультурність світу; ідентифікувати себе у системах загальнолюдських і національних цінностей, керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу і співробітництва.

ПРН 10. Усвідомлювати призначення професійної діяльності вчителя історії і стійко прагнути до набуття та вдосконалення професійних компетентностей.

2.4. Структурно-логічне місце навчальної дисципліни.

Попередні ОК, які передували вивченню дисципліни: Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти (3 курс); Курсова робота з методики навчання історії; Методика навчання суспільствознавчих предметів; Історія України (1945 р. – до сьогодення); Історія країн Західної Європи і Америки (XX – початок XXI ст.); Історія країн Азії і Африки в нові і новітні часи.

ОК, що паралельно ведуться з вивченням дисципліни: Кваліфікаційна робота.

Наступні ОК, що використовують матеріали дисципліни: Атестація (кваліфікаційна робота); Атестація (комплексний іспит).

3. Програма навчальної дисципліни

Сучасний етап розвитку системи освіти характеризується пошуком нових форм і методів професійно–педагогічної підготовки майбутніх учителів. Важливе місце серед них посідає практика. Особливості цієї практики є у тому, що вона спрямована на конкретну професіоналізацію та збільшує можливості самореалізації майбутніх учителів, мобілізує особистісний потенціал та виявляє приховані здібності студента, забезпечує появу ідей у ситуації вирішення педагогічної проблеми, допомагає усвідомленню та почуттю задоволення від власної діяльності. Програма практики студентів розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», до «Положення про організацію та проведення практики у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника від 7 листопада 2025 р., «Стратегії розвитку ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» на 2020–2025 рр.», навчального плану спеціальності й кваліфікаційній характеристиці, освітній програмі, інструкції з охорони праці та навколишнього середовища, Наскрізної програми практики предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) Факультету історії, політології і міжнародних відносин. Під час педагогічної практики поглиблюються і закріплюються знання студентів предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) із вступу до спеціальності, психології, педагогіки, сучасних освітніх технологій, методики навчання історії, методики навчання суспільствознавчих предметів, інших

фахових дисциплін («Давня та середньовічна історія України», «Історія стародавнього світу», «Історія середніх віків», «Історія України I-ої пол. XX ст.» та ін.), а також знання здобуті під час навчальної практики в закладах освіти (ознайомлюючої) та виробничої педагогічної практики в ЗЗСО на 3 курсі. Під час практики виробляються навички педагогічної праці, удосконалюються сформовані методичні уміння.

Практика триває вісім тижнів (12 кредитів). Вона складається з трьох етапів:

I етап – підготовчий. На цьому етапі проводиться настановча конференція, в ході якої студенти знайомляться із особливостями практики, звітною документацією, формами контролю, критеріями оцінювання, порадами фахівців. А також здійснюється аналіз організаційно-функціональних особливостей бази практики.

II етап – самостійна організація студентами спеціальності 014 «Середня освіта (Історія)» навчально-виховного процесу в умовах конкретного навчального закладу.

III етап – підсумковий. Включає підготовку звіту, його захист і підсумкове оцінювання результатів практики. Базами педагогічної практики є навчальні заклади та їх структурні підрозділи, які забезпечені висококваліфікованими кадрами (вчителі вищої категорії, вчителі-методисти) і відповідають вимогам програми практики ОР бакалавр спеціальності 014 «Середня освіта (історія)». Залучення роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу базується на відповідних договорах, а також організації і контролю проходження практики, написанні характеристики на практиканта тощо.

Оволодіння студентом первинним професійним досвідом відбувається з умінням оцінювати та аналізувати дії вчителя (викладача), учнів на уроці та в позаурочний час; виробляти творчий підхід до педагогічної і педагогічно-дослідницької діяльності; вчитися оформляти письмово результати спостережень та вести звітну документацію.

4. Структура навчальної дисципліни

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	
практична підготовка	360
самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний /вибірковий
8	014 Середня освіта	4	Нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість год.	
		лекції	заняття сам. роб.
<p>1. Підготовчий етап.</p> <p>Організаційне заняття на Факультеті: ознайомлення з інструктажем з техніки безпеки, ознайомлення студентів із завданнями та змістом педагогічної практики, формою контролю, необхідною звітною документацією, критеріями оцінювання. Лекція «Від теорії до практики: секрети успіху», на яку запрошуються учителі-професіонали з м. Івано-Франківська. 2 год.</p> <p>Організаційне заняття на базі практики: Розподіл практикантів по робочих групах. Екскурсія по закладу. Ознайомлення з методикою майбутньої роботи, порядком ведення щоденників педагогічної практики, спостережень і нотаток, збору й обробки матеріалів, проведення інструктажу з правил охорони праці та протипожежної безпеки тощо.</p> <p>2 год.</p>		4	
<p>2. Реалізація основних функцій вчителя і класного керівника в умовах конкретного навчального закладу.</p> <p>Активна фаза практики:</p> <ul style="list-style-type: none"> - планування навчально-виховного процесу та проведення уроків з історії і суспільствознавчих предметів; - відвідування та наступний аналіз уроків і позакласних заходів з історії і суспільствознавчих предметів; 			352

<ul style="list-style-type: none">- підготовка й проведення не менше 32 уроків історії і суспільствознавчих предметів в 5-9 класах у присутності вчителя;- підготовка і проведення 2-3 залікових уроків різних типів (на залікових заняттях мають бути присутні керівник практики від Факультету, від бази практики, студенти - практиканти). Після закінчення заняття проводиться обговорення, в якому приймають участь всі присутні. В ході обговорення висловлюються зауваження теоретичного (стосовно змісту) та методичного (якість подачі матеріалу, управління аудиторією, активність студентів, використання технічних засобів навчання тощо) плану. Студенти - практиканти фіксують свої зауваження у письмовій формі у вигляді рецензії, керівник практики від базового навчального закладу надає характеристику з рекомендованою оцінкою);- підготовка дидактичного матеріалу до залікових уроків;- відвідування й аналіз 5 уроків студентів-практикантів;- перевіряти зошити, контрольні і самостійні роботи;- проведення психолого - педагогічних спостережень;- проведення індивідуальних бесід з учнями;- ведення класного журналу, оформлення іншої документації, перевірка щоденників тощо;- можлива участь у роботі методичних об'єднань учителів історії, семінарах, засіданнях педагогічної ради школи, в підсумкових конференціях з педпрактики. <p>Зміст позакласної роботи:</p> <ul style="list-style-type: none">- вивчення системи роботи вчителя, спрямованої на формування в учнів стійкого інтересу до виучуваних предметів;- опанування знаннями та вміннями з питань підготовки та проведення позакласної роботи з історії і суспільствознавчих предметів: тижнів історії, правознавства, вечорів (ранків), бесід,			
---	--	--	--

конференцій, диспутів, екскурсій; випуск стіннівок тощо. 262 год. Виконання індивідуальних завдань з метою надбання студентами умінь та навичок самостійного розв'язування відповідних завдань. 90 год			
3. Підсумковий етап. Оформлення і захист підсумкової документації, Захист індивідуального завдання. 4 год.		4	
ЗАГ.:		8	352

5. Теми семінарських занять

Семінарські завдання із дисципліни відсутні.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено	
2		
...		
Разом за семестр		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено	
2		
...		
Разом за семестр		

8. Самостійна робота

Самостійна робота передбачена у формі виконання індивідуальних завдань, підготовки план-конспектів проведених уроків (див. нижче).

9. Індивідуальні завдання (в рамках самостійної роботи)

Індивідуальні завдання (на вибір керівника-методиста практики від кафедри)

1. Складіть тестові завдання різних рівнів складності для тематичного оцінювання учнів.

2. Підготуйте роздатковий матеріал, комп'ютерні програми, презентації тощо.

3. Розробіть методику формування 2-3 історичних понять з курсу історії чи суспільствознавчих предметів.

4. Підготуйте завдання, які сприяють формуванню пізнавальної активності, самостійності учнів, ґрунтовності їхніх знань. Використайте їх на практиці й проаналізуйте результат вашої та учнівської роботи.

5. Підготуйте дидактичний матеріал, для індивідуальної, групової, фронтальної роботи учнів.

6. Вивчіть педагогічний досвід одного з вчителів.

7. Підготуйте аналіз перевірених вами зошитів з історії.

8. Візьміть участь у проведенні лекції на батьківських зборах класу.

9. Розробка дидактичних матеріалів для обдарованих учнів.

Рекомендована література:

Андрусишин Б., Берендєєв С., Губань Р. Основи правознавства: Підручник для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.; Ірпінь, 2017. 208 с.

Бакка Т., Желіба О., Мелещенко Т., Амортіл Є. Вступ до історії України та громадянської освіти. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. К.: Оріон, 2022.

Бакка Т., Марголіна Л., Мелещенко Т. Інтегрований курс «Громадянська освіта» (рівень стандарту) : підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти. К., 2018. 240 с.

Васильків І. Д. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підруч. для 10 кл. закладів загальної середньої освіти. Тернопіль, 2018. 256 с.

Васильків І., Кравчук В. Основи правознавства: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль, 2017. 280 с.

Власов В., Гирич І., Данилевська О. Вступ до історії України та громадянської освіти. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. К.: Генеза, 2023. 176 с.

Гісем О., Мартинюк О. Вступ до історії України та громадянської освіти. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Харків: Ранок, 2022.

Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту) : підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / П. Вербицька, О. Волошенюк, Г. Горленко та ін. К., 2018. 224 с.

Могорита В., Савко О., Шимон Ю. Вступ до історії України та громадянської освіти. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. К.: Грамота, 2022. 208 с.

Мокрогуз О., Єрмоленко А. Вступ до історії України та громадянської освіти. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. К.: Академія, 2022.

Наровлянський О. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К., 2017. 192 с.

Ратушняк С. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль, 2017. 272 с.

Ремех Т., Пометун О. Основи правознавства : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К., 2017. 224 с.

Сорочинська Н. Вступ до історії України та громадянської освіти. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Богдан, 2022.

Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти / М. В. Кафтан, О. Г. Козорог, І. А. Костюк, В. В. Селіваненко, І. А. Цеунов — Київ: Світич, 2022.

Філіпенко Т., Сутковий В. Основи правознавства: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. К., 2017. 208 с.

Хлібовська Г., Крижановська М., Наумчук О. Вступ до історії України та громадянської освіти. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль: Астон, 2022.

Щупак І. Україна і світ: вступ до історії та громадянської освіти: Підручник інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти / І.Я. Щупак, Н.С. Власова, Д.О. Секиринський, В.О. Кронгауз, А.М. Посуцько, В.А. Павловська-Кравчук. Київ: Оріон, 2023. 256 с.

Щупак І., Бурлака О., Піскарьова І., Посуцько А. Вступ до історії України та громадянської освіти. Підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. К.: Оріон, 2022.

Критерії оцінювання підготовлених план-конспектів уроків (максимум – 100 балів)

Відмінно (А) 90-100 балів

Чітко сформульована, відповідає навчальній програмі, охоплює навчальні, виховні та розвивальні цілі. Структура уроку логічна, послідовна, відповідає типу

уроку, всі етапи чітко визначені. Цікава мотивація, та активізація уваги учнів. На етапі пояснення матеріалу дотримано історичної послідовності, чітко аргументовано причинно-наслідкові зв'язки, залучено приклади для кращого розуміння. Час уроку розподілений раціонально; передбачено активну участь учнів на кожному етапі уроку. Підібрано відповідно до навчальних завдань, інтегровано інноваційні технології, враховано компетентнісний, особистісно-орієнтований і діяльнісний підходи. Сприяє розвитку критичного і творчого мислення. Грамотно організовано індивідуальну та групову роботу, забезпечено мотивацію й активну участь усіх учнів. Різноманітні завдання відповідають віковим та індивідуальним особливостям учнів; передбачено використання різних методів контролю знань і вмінь учнів. Навчальні ресурси-сучасні, інтегровані у навчальний процес, сприяють досягненню мети уроку. Передбачене безпечне, комфортне й інклюзивне середовище. Пропонуються різні форми завдання (творчі, дослідницькі, практичні), які закріплюють матеріал і відповідають цілям уроку. Підсумки уроку чіткі, логічні, узагальнюють вивчене, підкреслюють головні ідеї уроку. План-конспект демонструє здатність студента інтегрувати знання в практичні ситуації, розвивати критичне та творче мислення. Відмінно організована рефлексія Текст плану-конспекту чіткий, без граматичних чи стилістичних помилок.

Добре (В) 80-89 балів

Загалом мета сформульована правильно, але є деякі неточності. Структура уроку відповідає типу, але є незначні недоліки в деталізації. Послідовність викладу матеріалу збережена, але причинно-наслідкові зв'язки подано поверхово. Розподіл часу уроку в основному раціональний, але окремі етапи затягнуті або недостатньо деталізовані. Методи, прийоми, засоби навчання ефективні, але іноді недостатньо адаптовані до навчальних завдань або учнівського колективу. Інноваційні технології використовуються не повною мірою. Індивідуальна та груповая робота добре організована. Враховано вікові особливості, є добра адаптація до інклюзії. Запропоновані запитання потребують уточнень. Навчальні ресурси використані, але є незначні помилки. Домашнє завдання вказане вірно, але бракує творчого підходу. Узагальнення матеріалу добре зроблено. План-конспект демонструє правильне розуміння змісту навчання, але є труднощі з інтеграцією знань у практичні ситуації. Є незначні логічні чи стилістичні помилки.

Добре С - 70-79 балів

Мета уроку сформульована загалом правильно, але не охоплює всіх цілей навчання. Структура уроку відповідає його типу, однак є певні порушення логіки або непослідовність у подачі матеріалу.

Послідовність викладу в основному збережена, але причинно-наслідкові зв'язки

подано фрагментарно або поверхово, що ускладнює розуміння учнями. Розподіл часу на етапи уроку не завжди є раціональний. Методи, прийоми та засоби навчання застосовані, однак не завжди відповідають навчальним завданням чи рівню підготовки учнів. Інноваційні технології згадуються, проте використовуються фрагментарно. Індивідуальна та групова робота передбачена, проте не завжди ефективно організована. Враховано вікові особливості учнів, але адаптація до інклюзивного навчання поверхнева або недостатньо розроблена. Запропоновані запитання допомагають активізувати учнів, проте вони надто загальні та однотипні. Навчальні ресурси використані, але їх інтеграція у процес навчання не завжди ефективна, іноді вони подані формально.

Домашнє завдання вказане, проте воно переважно репродуктивного характеру, без творчого або дослідницького компонента.

Узагальнення матеріалу проведене, однак є помилки або неповне охоплення ключових аспектів уроку. План-конспект демонструє базове розуміння методики викладання, проте містить недоліки в деталізації або адаптації матеріалу до реальної педагогічної практики. Спостерігаються логічні, стилістичні або методичні помилки, що впливають на загальну якість проведення уроку.

Задовільно D - 60-69 балів

Мета уроку сформульована нечітко або обмежена лише навчальними цілями. Структура уроку порушена, етапи уроку не пов'язані між собою або недостатньо деталізовані. Виклад матеріалу поверховий, причинно-наслідкові зв'язки слабо розкрито. Час уроку розподілено нерівномірно; деякі етапи затягнуті або пропущені. Використано традиційні підходи, недостатньо враховано сучасні педагогічні вимоги. Інноваційні технології не застосовано. Організація роботи учнів організована частково, не враховано активної взаємодії учнів. Різномірні завдання включені формально, не завжди відповідають віковим або індивідуальним особливостям учнів. Інклюзія поверхнево реалізована. Завдання на оцінювання відсутні або недостатньо конкретні. Навчальні ресурси використано формально, без інтеграції в урок. Домашнє завдання однотипне. Висновки поверхові, не відображають основної ідеї уроку. Мета уроку досягнута частково; бракує інтеграції знань у практичні ситуації. Є значні логічні та граматичні помилки.

Задовільно E - 50-59 балів

Мета уроку сформульована неточно або частково не відповідає навчальним цілям. Структура уроку має суттєві порушення логіки або непослідовність у подачі матеріалу. Послідовність викладу порушена, причинно-наслідкові зв'язки не простежуються або подані фрагментарно, що ускладнює розуміння матеріалу учнями. Розподіл часу на етапи уроку нераціональний. Використані методи, прийоми та засоби навчання є недостатньо ефективними або не відповідають

віковим та пізнавальним можливостям учнів. Інноваційні технології не застосовуються, або їх використання є формальним. Індивідуальна та групова робота передбачена, проте реалізована неефективно або без урахування рівня підготовки учнів. Врахування вікових особливостей учнів є поверхневим, а адаптація до інклюзивного навчання майже відсутня. Запитання до учнів здебільшого репродуктивні, мало сприяють розвитку критичного мислення. Навчальні ресурси використані невідповідно до змісту уроку.

Домашнє завдання вказане, але воно шаблонне або відірване від матеріалу уроку. Узагальнення матеріалу слабке або поверхнєве, не охоплює основних висновків. План-конспект демонструє лише часткове розуміння методики викладання, містить значні недоліки у деталізації та адаптації матеріалу. Відсутня цілісність уроку, зустрічаються серйозні логічні, стилістичні або методичні помилки. Незадовільно (FX) –26-49 балів

Мета уроку сформульована неправильно. Етапи не вірно визначено, логіка практично відсутня. Матеріал подано хаотично. Час уроку розподілено нерівномірно, багато часу витрачено неефективно. Не підібрано методи, прийоми і засоби або не відповідають завданням уроку. Організація роботи учнів відсутня або повністю неефективна. Різномірівневі завдання відсутні або зовсім не враховують особливостей учнів. Оцінювання відсутнє або формальне. Не використані або не відповідають уроку. Домашнє завдання відсутнє або не відповідає цілям уроку. Висновки нелогічні. Мета уроку не досягнута, знання не застосовуються на практиці. У тексті є численні помилки.

Незадовільно F - 1-25 бали

Урок не відповідає жодним стандартам, має серйозні недоліки у всіх аспектах. Використовуються лише найпростіші методи, які не забезпечують навчального процесу. Відсутність будь-якої участі учнів. Немає рефлексії і мотивації. Не формуються компетентності в учнів. Домашнє завдання не задано або не має жодного сенсу з точки зору навчальних результатів. Узагальнення матеріалу не проводиться, висновки відсутні. Мета уроку не досягнута, учні не отримали нових знань або не можуть їх застосувати. Текст містить численні логічні, стилістичні та граматичні помилки.

10. Методи навчання

У процесі проходження виробничої педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти використовуються такі методи навчання:

- практичні методи навчання, що передбачають безпосереднє залучення здобувачів вищої освіти до професійної діяльності вчителя історії та суспільствознавства (проведення уроків, виховних заходів, позакласної роботи, участь у педагогічних радах, методичних об'єднаннях тощо);

- методи педагогічного спостереження, аналізу та узагальнення досвіду роботи вчителів-наставників, класних керівників і адміністрації закладу загальної середньої освіти;
- проблемно-пошукові та дослідницькі методи, спрямовані на виявлення, аналіз і розв'язання типових і нестандартних педагогічних ситуацій, що виникають у реальному освітньому процесі;
- методи моделювання професійної діяльності, зокрема проєктування уроків, навчальних занять, виховних заходів, освітніх ситуацій і педагогічних кейсів;
- інтерактивні методи навчання, включаючи дискусії, роботу в малих групах, аналіз педагогічних ситуацій (case-study), рольові та ділові ігри, що сприяють розвитку професійних і комунікативних компетентностей майбутніх учителів;
- методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти, які передбачають підготовку до уроків і виховних заходів, опрацювання навчально-методичної та нормативно-правової документації, ведення щоденника практики, підготовку звітної документації;
- методи рефлексії та самооцінювання, спрямовані на усвідомлення здобувачами вищої освіти результатів власної педагогічної діяльності, аналіз труднощів і досягнень під час проходження практики;
- інформаційно-комунікаційні методи, що передбачають використання цифрових освітніх ресурсів, електронних платформ, мультимедійних засобів та онлайн-інструментів у процесі підготовки та проведення навчальних занять.

11. Методи контролю

Перелік документації, яку студент подає на кафедру після завершення практики:

I. Календарний графік проходження практики.

II. Психолого-педагогічний щоденник студента-практиканта.

III. Звіт про проходження практики.

IV. Характеристика на студента-практиканта.

V. Відгук осіб, які перевіряли проходження практики, а також висновок керівника практики від вищого навчального закладу про проходження практики.

VI. Конспекти уроків.

VII. Конспект позакласного заходу.

VIII. Конспект та аналіз виховного заходу.

IX. Психологічна характеристика на колективу учнів.

X. Аналіз заняття, відвіданого студентом.

XI. Індивідуальне завдання.

Форми контролю. Щотижневою формою контролю є перевірка керівником

практики щоденників студентів і ознайомлення з усіма опрацьованими матеріалами; самоосвіта, кінцева форма – залік.

Важливою формою підсумкового контролю студентів за проходженням педагогічної практики є конференція, що проводиться по закінченню практики. Після закінчення терміну практики студенти звітують перед кафедрою, відповідним підрозділом про виконання РПП та індивідуального завдання. Загальна форма звітності студента за практику – це подання письмового звіту в друкованому вигляді. Оформляється звіт за вимогами, які передбачені РПП.

Звіт разом з іншими документами, встановленими навчальним закладом (щоденник, характеристика та ін.), подається на рецензування керівнику практики від навчального закладу. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики звіт в друкованому вигляді разом з іншими документами, передбаченими РПП, подається на захист.

Звіт з практики захищається студентом в комісії, призначеній завідувачем кафедрою або заступником декана Факультету. До складу комісії входять керівники-методисти практики від підрозділу університету і, за можливості, від баз практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам спеціальні дисципліни. Підсумки практики підводяться на засіданні кафедри:

- підведення підсумків роботи практикантів;
- виявлення досягнень і недоліків у їхній роботі;
- оцінка рівня теоретичної і практичної підготовленості студентів до роботи за спеціальністю;
- оцінка якості роботи з організації практики її керівниками;
- визначення заходів, спрямованих на подальше поліпшення практики.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в індивідуальний навчальний план (залікову книжку) студента та враховується стипендіальною комісією при визначенні розміру стипендії.

Підсумки виробничої цільової педагогічної практики в школі обговорюються на засіданні кафедри та заслуховуються вченою радою Факультету не менше одного разу протягом навчального року.

Критерії оцінювання фахової підготовки (100 балів – 10 балів) 90-100 балів –
Високий рівень фахової підготовки (А).

Відмінне володіння знаннями політичних, економічних, соціальних та культурних тенденцій розвитку як в Україні, так і в світі. Глибоке розуміння основних понять, термінів та концепцій. Чітке представлення основних періодів історії України в контексті європейської історії. Відмінне розуміння ключових подій, явищ та процесів історії України та світу, здатність аналізувати їх крізь призму викликів і суспільних відповідей на них. Глибокі знання педагогіки, психології та методики навчання історії. Відмінне розуміння основних педагогічних концепцій та психологічних особливостей учнів різних вікових категорій. Вміння інтегрувати знання з університетських дисциплін під час практики.

80-89 балів– Добре (В).

Студент має добрі знання політичних, економічних, соціальних та культурних

тенденцій розвитку України та світу, проте допускає незначні прогалини в розумінні деяких аспектів. Може пояснити основні поняття, терміни та концепції з історії, інколи допускаючи несуттєві помилки. Загальне знання історії України та європейських періодів відповідає вимогам, хоча можливі певні прогалини в деталях або поясненні взаємозв'язків між подіями. Добре розуміння педагогіки, психології та методики навчання історії. Здатний інтегрувати університетські знання у навчальний процес в ЗЗСО, хоча потребує подальшого вдосконалення.
70-79 балів – Добре (C).

Студент володіє достатніми знаннями політичних, економічних, соціальних та культурних процесів, але його розуміння деяких складних аспектів обмежене. Він може пояснити основні поняття та концепції, але допускає помилки при їх застосуванні. Має загальне уявлення про історичні процеси, однак не завжди може пояснити їхню складність і взаємозв'язки. Достатні знання педагогіки, психології та методики навчання історії, проте потребує покращення в застосуванні цих знань на практиці.

60-69 балів – Задовільно (D).

Студент має загальне розуміння політичних, економічних, соціальних та культурних тенденцій розвитку України та світу, проте допускає значні прогалини у знаннях. Його пояснення основних понять і термінів є поверхневими, можуть містити помилки. Аналіз історичних подій та явищ здебільшого є поверхневим, недостатньо обґрунтованим. Має базові знання з педагогіки, психології та методики навчання історії, але його здатність інтегрувати їх у навчальний процес у ЗЗСО обмежена.

50-59 балів – Задовільно (E).

Студент демонструє слабе володіння основними політичними, економічними, соціальними та культурними процесами, значно обмежене розуміння історичних подій та їхнього взаємозв'язку. Його аналіз є поверхневим, інколи суперечливим. Прогалини у знаннях педагогіки та психології суттєво впливають на здатність застосовувати ці знання на практиці. Загальний рівень знань є мінімально достатнім, проте потребує значного покращення.

26-49 балів – Незадовільно (FX).

Студент має серйозні прогалини у знаннях основних політичних, економічних, соціальних та культурних процесів. Його розуміння ключових понять, термінів та концепцій є неповним або поверхневим. Не здатний адекватно пояснити зв'язки між історичними подіями, допускає значні помилки у викладі матеріалу. Слабке володіння педагогічними та психологічними основами навчання історії, не може ефективно застосовувати ці знання в освітньому процесі в ЗЗСО.

1-25 балів - Незадовільно (F).

Студент демонструє критичний рівень незнання основних політичних, економічних, соціальних та культурних процесів. Його розуміння історичних подій є фрагментарним або відсутнім. Виклад містить серйозні помилки, плутанину у фактах і термінах. Не здатний проводити навіть базовий аналіз історичних явищ. Відсутність знань педагогіки, психології та методики навчання історії унеможливорює ефективне застосування цих знань на практиці. Студенту необхідно повторно пройти курс для засвоєння базового матеріалу.

Критерії оцінювання проведення уроків (100 балів - 20 балів)

Відмінно (А) 90-100 балів

Чітко сформульована, відповідає навчальній програмі, охоплює навчальні, виховні та розвивальні цілі. Структура уроку логічна, послідовна, відповідає типу уроку, всі етапи чітко визначені. Цікава мотивація, та активізація уваги учнів. На етапі пояснення матеріалу дотримано історичної послідовності, чітко аргументовано причинно-наслідкові зв'язки, залучено приклади для кращого розуміння. Час уроку розподілений раціонально; передбачено активну участь учнів на кожному етапі уроку. Підібрано відповідно до навчальних завдань, інтегровано інноваційні технології, враховано компетентнісний, особистісно-орієнтований і діяльнісний підходи. Сприяє розвитку критичного і творчого мислення. Грамотно організовано індивідуальну та групову роботу, забезпечено мотивацію й активну участь усіх учнів. Різномірні завдання відповідають віковим та індивідуальним особливостям учнів; передбачено використання різних методів контролю знань і вмінь учнів. Навчальні ресурси-сучасні, інтегровані у навчальний процес, сприяють досягненню мети уроку. Передбачене безпечне, комфортне й інклюзивне середовище. Пропонуються різні форми завдання (творчі, дослідницькі, практичні), які закріплюють матеріал і відповідають цілям уроку. Підсумки уроку чіткі, логічні, узагальнюють вивчене, підкреслюють головні ідеї уроку. План-конспект демонструє здатність студента інтегрувати знання в практичні ситуації, розвивати критичне та творче мислення. Відмінно організована рефлексія. Текст плану-конспекту чіткий, без граматичних чи стилістичних помилок.

Добре (В) 80-89 балів

Загалом мета сформульована правильно, але є деякі неточності. Структура уроку відповідає типу, але є незначні недоліки в деталізації. Послідовність викладу матеріалу збережена, але причинно-наслідкові зв'язки подано поверхово. Розподіл часу уроку в основному раціональний, але окремі етапи затягнуті або недостатньо деталізовані. Методи, прийоми, засоби навчання ефективні, але іноді недостатньо адаптовані до навчальних завдань або учнівського колективу. Інноваційні технології використовуються не повною мірою. Індивідуальна та групова робота добре організована. Враховано вікові особливості, є добра адаптація до інклюзії. Запропоновані запитання потребують уточнень. Навчальні ресурси використані, але є незначні помилки. Домашнє завдання вказане вірно, але бракує творчого підходу. Узагальнення матеріалу добре зроблено. План-конспект демонструє правильне розуміння змісту навчання, але є труднощі з інтеграцією знань у практичні ситуації. Є незначні логічні чи стилістичні помилки.

Добре С - 70-79 балів

Мета уроку сформульована загалом правильно, але не охоплює всіх цілей навчання. Структура уроку відповідає його типу, однак є певні порушення логіки або непослідовність у подачі матеріалу.

Послідовність викладу в основному збережена, але причинно-наслідкові зв'язки подано фрагментарно або поверхово, що ускладнює розуміння учнями. Розподіл

часу на етапи уроку не завжди є раціональний. Методи, прийоми та засоби навчання застосовані, однак не завжди відповідають навчальним завданням чи рівню підготовки учнів. Інноваційні технології згадуються, проте використовуються фрагментарно. Індивідуальна та групова робота передбачена, проте не завжди ефективно організована. Враховано вікові особливості учнів, але адаптація до інклюзивного навчання поверхнева або недостатньо розроблена. Запропоновані запитання допомагають активізувати учнів, проте вони надто загальні та однотипні. Навчальні ресурси використані, але їх інтеграція у процес навчання не завжди ефективна, іноді вони подані формально.

Домашнє завдання вказане, проте воно переважно репродуктивного характеру, без творчого або дослідницького компонента.

Узагальнення матеріалу проведене, однак є помилки або неповне охоплення ключових аспектів уроку. План-конспект демонструє базове розуміння методики викладання, проте містить недоліки в деталізації або адаптації матеріалу до реальної педагогічної практики. Спостерігаються логічні, стилістичні або методичні помилки, що впливають на загальну якість проведення уроку.

Задовільно D - 60-69 балів

Мета уроку сформульована нечітко або обмежена лише навчальними цілями. Структура уроку порушена, етапи уроку не пов'язані між собою або недостатньо деталізовані. Виклад матеріалу поверховий, причинно-наслідкові зв'язки слабо розкрито. Час уроку розподілено нерівномірно; деякі етапи затягнуті або пропущені. Використано традиційні підходи, недостатньо враховано сучасні педагогічні вимоги. Інноваційні технології не застосовано. Організація роботи учнів організована частково, не враховано активної взаємодії учнів. Різномірні завдання включені формально, не завжди відповідають віковим або індивідуальним особливостям учнів. Інклюзія поверхнево реалізована. Завдання на оцінювання відсутні або недостатньо конкретні. Навчальні ресурси використано формально, без інтеграції в урок. Домашнє завдання однотипне. Висновки поверхові, не відображають основної ідеї уроку. Мета уроку досягнута частково; бракує інтеграції знань у практичні ситуації. Є значні логічні та граматичні помилки.

Задовільно E - 50-59 балів

Мета уроку сформульована неточно або частково не відповідає навчальним цілям. Структура уроку має суттєві порушення логіки або непослідовність у подачі матеріалу. Послідовність викладу порушена, причинно-наслідкові зв'язки не простежуються або подані фрагментарно, що ускладнює розуміння матеріалу учнями. Розподіл часу на етапи уроку нераціональний. Використані методи, прийоми та засоби навчання є недостатньо ефективними або не відповідають віковим та пізнавальним можливостям учнів. Інноваційні технології не застосовуються, або їх використання є формальним. Індивідуальна та групова робота передбачена, проте реалізована неефективно або без урахування рівня підготовки учнів. Врахування вікових особливостей учнів є поверхневим, а адаптація до інклюзивного навчання майже відсутня. Запитання до учнів здебільшого репродуктивні, мало сприяють розвитку критичного мислення. Навчальні ресурси використані невідповідно до змісту уроку.

Домашнє завдання вказане, але воно шаблонне або відірване від матеріалу уроку. Узагальнення матеріалу слабке або поверхнєве, не охоплює основних висновків. План-конспект демонструє лише часткове розуміння методики викладання, містить значні недоліки у деталізації та адаптації матеріалу. Відсутня цілісність уроку, зустрічаються серйозні логічні, стилістичні або методичні помилки. Незадовільно (FX) –26-49 балів

Мета уроку сформульована неправильно. Етапи не вірно визначено, логіка практично відсутня. Матеріал подано хаотично. Час уроку розподілено нерівномірно, багато часу витрачено неефективно. Не підібрано методи, прийоми і засоби або не відповідають завданням уроку. Організація роботи учнів відсутня або повністю неефективна. Різномірні завдання відсутні або зовсім не враховують особливостей учнів. Оцінювання відсутнє або формальне. Не використані або не відповідають уроку. Домашнє завдання відсутнє або не відповідає цілям уроку. Висновки нелогічні. Мета уроку не досягнута, знання не застосовуються на практиці. У тексті є численні помилки.

Незадовільно F - 1-25 бали

Урок не відповідає жодним стандартам, має серйозні недоліки у всіх аспектах. Використовуються лише найпростіші методи, які не забезпечують навчального процесу. Відсутність будь-якої участі учнів. Немає рефлексії і мотивації. Не формуються компетентності в учнів. Домашнє завдання не задано або не має жодного сенсу з точки зору навчальних результатів. Узагальнення матеріалу не проводиться, висновки відсутні. Мета уроку не досягнута, учні не отримали нових знань або не можуть їх застосувати. Текст містить численні логічні, стилістичні та граматичні помилки.

Критерії оцінювання проведених виховних і позакласних заходів (100 балів - 15 балів)

Відмінно (А) 90-100 балів

Мета заходу чітко сформульована і відповідає віковим, психологічним і освітнім потребам учнів.

Всі матеріали і засоби (мультимедійні презентації, ігри, відео, плакати) організовані на високому рівні, з урахуванням потреб учнів.

Використовуються сучасні, інтерактивні та інноваційні методи, що активно залучають учнів до діяльності (групові обговорення, рольові ігри, проектна діяльність).

Учні активно беруть участь у заході, проявляють зацікавленість і мотивацію, самостійно виражають свої думки та ідеї.

Захід значно сприяє розвитку моральних, етичних, громадянських та соціальних цінностей учнів, допомагає формувати позитивну соціальну та емоційну поведінку.

Створюється позитивна, дружня атмосфера, де учні відчують себе вільно, підтримуються та заохочуються до самовираження.

Виконано рефлексію заходу, що дозволяє оцінити результати та визначити напрямки для подальшого розвитку заходів.

Добре (В) 80-89 балів

Мета заходу сформульована, але не зовсім повно.

Матеріали підготовлені, але деякі аспекти можуть бути недостатньо продумані.

Використовуються інноваційні методи, але їх комбінація не завжди оптимальна для досягнення максимального результату.

Учні беруть участь, але не завжди повною мірою.

Захід має виховний вплив, але не досягнуто глибоких змін у ставленні учнів до моральних чи громадянських цінностей.

Створено підтримуючий мікроклімат.

Рефлексія заходу не завжди ефективна для подальшого вдосконалення.

Добре (C) 70-79 балів

Мета заходу сформульована, але є певні неузгодженості або вона надто загальна.

Матеріали підготовлені, але їх якість або відповідність завданням заходу недостатня.

Основний акцент на традиційних методах, без достатнього застосування інновацій та інтерактивних підходів.

Залученість учнів певною мірою є обмежена.

Захід має виховний ефект, але поверхневий, не змінює ставлення учнів до етичних чи моральних цінностей.

Атмосфера загалом комфортна для учнів.

Рефлексія не дає чіткої оцінки ефективності заходу або пропонує поверхневі рішення для вдосконалення.

Задовільно (D) 60-69 балів

Мета заходу не сформульована або суперечлива, що ускладнює досягнення результату.

Матеріали не підготовлені або значно не відповідають вимогам заходу.

Використано лише обмежений набір традиційних методів, без активного залучення учнів.

Учні не зацікавлені і не беруть участь у заході.

Захід не має виховного впливу на учнів, не сприяє зміні їхнього ставлення до соціальних чи моральних цінностей.

Учні не відчують себе комфортно.

Рефлексія відсутня або не дає обґрунтованих висновків.

Задовільно (E) 50-59 балів

Мета заходу не чітко сформульована, що ускладнює організацію та досягнення цілей.

Матеріали недостатньо підготовлені і не відповідають меті заходу. Використано обмежену кількість традиційних методів без активної участі учнів.

Учні не зацікавлені і практично не беруть участь у заході. Захід має слабкий виховний ефект, не змінює ставлення учнів. Учні не відчують підтримки.

Відсутність рефлексії або недостатньо оцінені важливі аспекти заходу.

Незадовільно (FX) 26-49 балів

Мета заходу сформульована нечітко або суперечливо.

Матеріали практично не підготовлені або не відповідають змісту заходу.

Використовуються лише найпростіший підхід без взаємодії з учнями. Учні не залучені до діяльності, не проявляють зацікавленості.

Захід не має помітного виховного ефекту. Атмосфера вкрай несприятлива для учнів.

Рефлексії не проводиться, результати не оцінюються.

Незадовільно (F) 1-25 бали

Мета заходу повністю відсутня або некоректно сформульована. Матеріали не підготовлені або зовсім не відповідають вимогам заходу. Не використовуються жодні методи активного навчання.

Учні пасивні.

Захід не має жодного виховного впливу на учнів. Атмосфера некомфортна.

Відсутня рефлексія або оцінка результатів.

Критерії оцінювання звіту проходження практики (100 балів (10 балів)

Відмінно А - 90-100 балів. Звіт містить повну інформацію про всі етапи проходження практики, включаючи мету, завдання, зміст діяльності, досягнуті результати та труднощі. Всі аспекти практики описані детально. Звіт містить глибокий аналіз проведених уроків, виховних заходів і самопочуття вчителя, з чітким виокремленням сильних і слабких сторін своєї діяльності. Виконано детальну рефлексію над досвідом. Звіт добре структурований, логічно побудований, чітко оформлений відповідно до вимог (написаний зрозумілою мовою, розбитий на розділи). Звіт містить посилання на теоретичні знання та методичні рекомендації, які використовувалися під час практики, а також їхнє застосування до конкретних ситуацій. Відображено інноваційні підходи, оригінальні ідеї, що були реалізовані під час практики, а також самостійний підхід до організації навчального процесу.

Добре В - 80-89 балів. Звіт містить основні моменти практики, але деякі аспекти описані поверхнево. Слабо висвітлені певні важливі моменти (наприклад, труднощі або досягнуті результати). Звіт містить загальний аналіз виконаної роботи, але обмежений у глибині та деталях. Рефлексія на достатньому рівні. Звіт оформлений за основними вимогами, але деякі розділи не зовсім логічно пов'язані між собою. Звіт містить основні методи роботи, але вони могли б бути більш проаналізованими.

Добре С - 70-79 балів. Звіт охоплює загальні моменти проходження практики, окремі деталі або важливі моменти залишені поза увагою. Звіт містить лише загальні висновки без глибокого аналізу або самооцінки виконаної роботи. Є окремі моменти, які потребують уточнення. Звіт має недоліки в структурі. Звіт лише частково містить теоретичні аспекти, які не завжди коректно застосовуються до описуваних ситуацій. Звіт не містить оригінальних або новаторських ідей, а підхід до організації навчальної роботи є стандартним або типовим.

Задовільно D - 60-69 балів. Звіт містить недостатньо інформації про проходження практики або не має чіткої структури. Багато важливих моментів пропущено. Звіт не містить рефлексії над виконаною роботою, відсутній аналіз сильних і слабких сторін діяльності. Звіт хаотично оформлений або зовсім не відповідає вимогам до структури та оформлення. Звіт демонструє стихійний підхід до виконання практики або не містить оригінальних ідей.

Задовільно E - 50-59 балів. Звіт містить суттєві прогалини або не містить важливих розділів. Важливі моменти практики не описані, значно не вистачає аналітики. Погано організований, несформульовані висновки або рефлексія. Оформлення і структура дуже неохайні або недотримані. Звіт не демонструє самостійного підходу до виконання практики

Незадовільно (FX) –26-49 балів. Звіт не містить основної інформації про практику. Рефлексія відсутня або поверхнева. Звіт хаотично написаний або погано структурований. Більшість важливих аспектів або методів не згадані. Підхід до практики не організований.

Незадовільно F - 1-25 бали. Звіт не подано або практично не містить змісту. Рефлексія та аналіз повністю відсутні. Структура і оформлення не відповідають вимогам. Підхід до виконання практики відсутній, самостійність не продемонстровані. Або звіт відсутній.

Критерії оцінки психолого-педагогічної характеристики на учня (100 балів (15 балів)

Відмінно (A) 90-100 балів.

Психолого-педагогічна характеристика містить всебічний аналіз розвитку учня, включаючи особливості його особистості, емоційної та соціальної зрілості, мотивації до навчання, рівень самоконтролю, інтереси, здібності та схильності. Оцінка учня є чіткою, логічною та конкретною. Використано точні психологічні терміни та методи, надано детальний опис поведінки, навчальної діяльності та взаємодії з іншими учнями. У характеристиці використовуються теоретичні знання з психології та педагогіки. Чітко показано, як ці знання допомагають у формуванні ефективних підходів до навчання та виховання цього учня.

Добре (B) 80-89 балів.

Характеристика містить основний опис учня з достатнім аналізом, хоча деякі аспекти потребують уточнення або поглиблення. Оцінка учня є чіткою та конкретною. Використано психологічні терміни та методи, надано детальний опис поведінки, навчальної діяльності та взаємодії з іншими учнями. У характеристиці загалом використовуються теоретичні знання з психології та педагогіки. А також загалом показано, як ці знання допомагають у формуванні ефективних підходів до навчання та виховання цього учня.

Добре (C) 70-79 балів

Характеристика містить основний опис учня, хоча є деякі помилки. Оцінка учня є не зовсім чіткою та конкретною. Використано психологічні терміни та методи (з незначними помилками), надано в цілому опис поведінки, навчальної діяльності та взаємодії з іншими учнями. У характеристиці загалом використовуються теоретичні знання з психології та педагогіки, але є помилки.

Задовільно (D) 60-69 балів

Характеристика поверхнева, в ній недостатньо інформації про учня, аналіз його поведінки і навчальної діяльності не є повним. Оцінки можуть бути неточними або неповними. Відсутні чіткі зв'язки з теорією, психологічні терміни використовуються рідко або не коректно.

Задовільно (E) 50-59 балів

Характеристика учня недостатня або поверхнева, багато важливих аспектів не розкрито. Визначення сильних і слабких сторін написані оглядово. Відсутній зв'язок із теоретичними основами, що ускладнює аналіз.

Незадовільно (FX) 26-49 балів

Характеристика містить лише фрагментарну або надано лише загальні висловлювання, що не відповідають реальним характеристикам.

Основні прояви поведінки не розкриваються або відсутні. Оцінки і висновки є поверхневими.

Незадовільно (F) 1-25 бали

Опис учня майже відсутній, або містить некоректну інформацію про учня. Оцінка учня не дається, або вона є абсолютно неправильною. Відсутня конструктивна рефлексія.

Критерії оцінювання індивідуального завдання (100 балів (10 балів)

Відмінно А - 90-100 балів.

Завдання виконано повно та детально, з урахуванням усіх вимог. Інформація надана чітко, охоплюючи всі аспекти поставленого завдання. Відповідь продумана і демонструє глибоке розуміння теми. Виконання завдання супроводжується детальним аналізом, обґрунтуванням вибору підходів або рішень. Аргументація точна, логічна і обґрунтована відповідними теоретичними знаннями. Завдання вирішено самостійно, з використанням новаторських або оригінальних підходів. Є прояв самостійного мислення та інноваційних ідей. Завдання має чітку структуру, є логічно послідовним і грамотно оформленим.

Добре В - 80-89 балів . Завдання виконано відповідно до основних вимог, однак деякі деталі або аспекти залишені поверхневими або потребують уточнення. Завдання виконано самостійно з використанням відповідних джерел, але без значних нововведень. Структура завдання добрим чином організована, хоча можуть бути незначні недоліки в оформленні чи послідовності викладення.

Добре С - 70-79 балів. Завдання виконано, але воно містить незначні прогалини або недостатньо деталізоване. Окремі важливі моменти не розкриті або залишені без уваги. Завдання виконано з низьким рівнем самостійності чи оригінальності, проте з деякими спробами внести індивідуальні елементи. Є недоліки в оформленні, форматуванні чи граматиці, що ускладнює сприйняття інформації.

Задовільно D - 60-69 балів. Завдання виконано з прогалинами в змісті або окремі елементи не виконано. Завдання виконано з мінімальною самостійністю, без індивідуальних підходів чи інновацій. Має серйозні недоліки в структурі та оформленні, що ускладнює його розуміння та сприйняття.

Задовільно E - 50-59 балів. Завдання містить істотні прогалини, важливі елементи не розкрито. Завдання виконується з мінімальним рівнем самостійності, без оригінальних ідей, з мінімальним внесенням індивідуальних елементів. Оформлення та структура значно ускладнюють сприйняття завдання.

Незадовільно (FX) –26-49 балів. Завдання виконано неповністю або з серйозними помилками. Відсутність самостійності, повна відсутність індивідуального підходу. Завдання має численні недоліки в структурі та оформленні, що унеможливорює його розуміння.

Незадовільно F - 1-25 бали. Завдання не виконано або виконано в такій формі, що не відповідає вимогам. Воно не містить власних ідей чи підходів, переписано з інших джерел без власного внеску. Завдання не структуроване, не оформлене і не відповідає вимогам до зовнішнього вигляду.

Умови допуску до підсумкового контролю

Належне виконання:

- 1) постійно і вчасно перебувати на базах практики, дотримуватися техніки безпеки.
- 2) вчасно заповнити календарний графік практики, щоденник та ін. документацію;
- 3) на високому рівні проводити уроки, позакласні і виховні заходи, виконати передбачені практикою завдання.
- 4) виконати індивідуальне завдання.
- 5) вчасно і якісно оформити підсумкову документацію, відповідати на запитання під час захисту звіту

Підсумковий контроль здійснюється у формі захисту звіту про проходження практики.

Критерії оцінювання заліку з педагогічної практики (100 балів (20 балів)

Відмінно А - 90-100 балів. Студент продемонстрував ґрунтовне знання теоретичних аспектів педагогічної практики та вміння їх застосовувати до конкретних ситуацій в класі. Відповідь містить конкретні приклади використання сучасних педагогічних методик та технологій в роботі з учнями 5–7 класів. Студент проявляє ініціативу, інноваційні ідеї та підходи до організації навчання. Виклад матеріалу логічно послідовний, чіткий та добре організований. Відповідь добре структурована. Чітке розуміння принципів психології учнів середнього віку, здатність адаптувати підхід до різних учнів. Студент здатний об'єктивно оцінити власну діяльність, виявляючи готовність до саморозвитку та вдосконалення.

Добре В - 80-89 балів. Відповідь містить основні аспекти педагогічної практики, однак без глибокого розгляду тонкощів застосування теорії на практиці. Використовує стандартні методи навчання, а також частково інноваційного підходу. Застосування методик обґрунтоване. Відповідь загалом організована, але може містити незначні прогалини. Розуміє базові потреби учнів 5–7 класів, але аналіз та підхід до них не завжди достатньо конкретизований. Має добру рефлексію, без глибокого самоаналізу.

Добре С - 70-79 балів. Студент має добре розуміння педагогічних методик, застосування яких залишається загальним. Використовує типові та інноваційні методи, але відсутня демонстрація гнучкості в підході. Немає інноваційних або креативних рішень. Відповідь часом є розрізнена, що утрудняє сприйняття. Відсутність чіткої лінії в плануванні діяльності з учнями 5–7 класів. Недостатньо конкретних прикладів, але ті, які використовує, є вірними. Добра якість саморефлексії, але без глибокого аналізу.

Задовільно D - 60-69 балів. Студент має основні знання з педагогіки, психології та методики викладання, проте в деяких питаннях є прогалини або неточності.

Відповіді на запитання стосуються основних понять, але не завжди з глибоким розумінням їх взаємозв'язку. Відсутнє чітке обґрунтування вибору методів і технологій, іноді вони застосовуються без врахування специфіки учнів. Студент здатен організувати основні аспекти навчальної діяльності, проте деякі аспекти (наприклад, управління класом, індивідуалізація навчання) залишаються незрозумілими або недостатньо розкритими. Підхід до учнів 5-7 класів є загальним і не завжди враховує індивідуальні особливості кожного учня. Студент продемонстрував деяку рефлексію власної діяльності, але вона є поверхневою. Технічне оформлення може містити недоліки.

Задовільно E - 50-59 балів. Студент надає обмежену інформацію щодо педагогічної практики, не демонструє достатньо глибоких знань або аналізу. Використання методів поверхневе, без уточнення чи обґрунтування доцільності кожного методу. Відповідь має серйозні структурні проблеми. Відсутність логічного зв'язку між різними частинами відповіді. Студент не зовсім чітко розуміє психологічні особливості роботи з учнями 5–7 класів. Практично відсутній аналіз своїх дій або недостатній.

Незадовільно (FX) –26-49 балів. Відповідь не демонструє задовільного розуміння педагогічної діяльності. Значні прогалини в теоретичних знаннях. Студент не здатний або не надає конкретних прикладів щодо застосування методик і технологій у педагогічній діяльності. Відповідь сильно неструктурована, що робить її важкою для сприйняття. Студент не може навести приклади роботи з учнями 5–7 класів, або їх дуже мало. Рефлексії майже немає або вона неправильна.

Незадовільно F - 1-25 бали. Студент не має необхідного рівня знань для відповідей на запитання. Відсутнє розуміння основних аспектів педагогічної практики. Не продемонстровано розуміння методик та принципів організації навчальної діяльності. Відповідь є поверхневою або навіть не відповідає поставленому питанню. Немає спроби самопізнання або оцінки власної діяльності.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік
90-100	відмінно	5	A	зараховано
80-89	добре	4	B	
70-79			C	

60-69	задовіль	3	D	
50-59	но		E	
26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)			
1-25	незадовільно			

Розподіл балів:

1. Оцінка фахової підготовки – 10 б.
2. Оцінка за залік – 20 б.
3. Оцінка за проведення уроків – 20 б.
4. Оцінка проведених виховних заходів – 15 б.
5. Оцінка психолого-педагогічної характеристики колективу учнів – 15 б.
6. Оцінка письмового звіту і його захисту – 10 б.
7. Оцінка індивідуального завдання – 10 б.

У електронному журналі оцінки виставляються у 100-бальній шкалі із урахуванням вищенаведених пропорцій.

Політика навчальної дисципліни

Шляхом підвищення якості освіти та зменшення розриву між практичною та теоретичною підготовкою фахівця по предметній спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) є тісна співпраця ВНЗ та роботодавця в межах практики. Політика практичної підготовки передбачає ретельну організацію проведення практики, яка є студентоцентрична і спрямована на підготовку висококваліфікованого вчителя історії і суспільствознавчих предметів, затребуваного на ринку праці. До керівництва педагогічною практикою здобувачів освіти залучаються кращі вчителі області. Мета і цілі практики відповідають програмним результатам ОП предметної спеціальності А4.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).

Між ВНЗ і стейкхолдерами укладені відповідні угоди і договори: угоди про співпрацю між Департаментом освіти, науки та молодіжної політики Івано-Франківської ОДА та Прикарпатським національним університетом імені Василя Стефаника та ін. договори, з якими можна ознайомитися на сайті кафедри історії України і методики викладання історії.

Студент, який не виконав програму практики, отримав незадовільний відгук на базі практики, незадовільну оцінку за практику, відраховується з університету. Якщо програма практики не виконана студентом з поважної причини, то навчальним закладом надається можливість студенту проходження практики повторно у пізніший термін (в межах графіку навчального процесу).

13. Методичне забезпечення

Методичні рекомендації щодо підготовки план-конспектів уроків

Підготовка до складання поурочних планів з громадянської освіти і правознавства:

1. Аналіз Державного стандарту, шкільних програм, вивчення підручників і поурочних посібників.
2. Ознайомитися із змістом відповідного розділу курсу історії: проаналізувати зміст програми.
3. Визначити обсяг знань, умінь і навичок.
4. Відібрати або виготовити дидактичний матеріал (тексти і приклади до вправ для осмислення та усвідомлення теоретичного матеріалу), наочні посібники, підготувати технічні засоби навчання.
5. Визначити тип і структуру уроку, забезпечити органічний зв'язок між вивченням програмового матеріалу й формуванням комунікативних умінь та навичок учнів, розвиток їх мислення, мовлення, вдосконалення естетичних смаків, виховання самостійності й активності розумової діяльності.
6. Скласти план-конспект уроку:
 - продумати всі етапи уроку, здійснити правильне дозування часу, спланувати використання наочних посібників, технічних засобів навчання, дидактичного матеріалу;
 - відібрати методи і прийоми роботи з класом;
 - спиратися на принципи системності й послідовності навчання;
 - визначити місце нового матеріалу в структурі теми, розділу;
 - планувати вивчення нового матеріалу, встановлюючи зв'язки з раніше вивченим: за схожістю ознак чи протиставленням;
 - забезпечити послідовність етапів уроку, яка відповідає б його дидактичній меті;
 - створювати проблемні ситуації;
 - планувати плавний перехід до самостійної роботи учнів;
 - після кожного етапу уроку планувати підсумок роботи.

Схема плану-конспекту:

Урок № (№ визначається відповідно до загальної нумерації занять календарного планування).

Тема: (формулюється відповідно до навчальної програми).

Мета: (визначаються освітня, розвивальна та виховні цілі заняття у вигляді конкретних вимог до навчальних досягнень учнів).

Тип уроку:

Обладнання: (перераховуються всі засоби, що використовуються вчителем на уроці).

Хід заняття (оформлюється у вигляді таблиці).

Тривалість	Навчально-виховна діяльність вчителя	Діяльність учнів	Примітки
Фіксуються етапи заняття у хвилинах	Конспективний виклад всього того, що вчитель робить на уроці з тезовим викладом навчального матеріалу	Визначення основних дій учнів на занятті	Доопрацювання після проведення заняття на практиці – внесення певних коректив «свіжими слідами», виправлення методичних помилок, усунення проблемних ситуацій тощо. Це надасть можливість у майбутньому провести урок із цієї теми більш ефективно, сприятиме набуттю досвіду в проектуванні інших уроків.

Без плану-конспекту студент не допускається до проведення уроку, отримує незадовільну оцінку.

Під структурою уроку розуміють схему зв'язків і послідовних відношень між його елементами (дидактичними етапами, які, у свою чергу, складаються з дидактичних моментів).

Послідовність етапів уроку:

- Організаційний момент.
- Актуалізація опорних знань (перевірка домашнього завдання).
 - Підготовка учнів до сприйняття нового матеріалу (формулювання мети і завдань уроку, постановка навчальної проблеми, мотивація навчальної діяльності).
- Засвоєння нового матеріалу.
- Закріплення нового матеріалу.
- Підсумки уроку.
- Повідомлення домашнього завдання.

Коротко охарактеризуємо кожен із названих етапів уроку.

Організаційний момент. Це чітка межа, яка відокремлює перерву від уроку. Важливість цього етапу полягає в тому, що з нього починається створення психологічної атмосфери уроку й узагалі організаційних умов, за яких досягається успіх навчальної діяльності. Кожен учитель намагається якомога швидше включити учнів у роботу. Недооцінка цього етапу (нехтування або, навпаки, затягування) призводить до методичних недоліків в організації основної частини уроку. Організаційний етап також відіграє важливу виховну роль, формуючи в дітей уміння організовуватися, зосереджуватися, формуючи розуміння відповідальності тощо.

Організаційний момент складається:

- із підготовки класного приміщення і робочих місць учнів; перевірки відсутніх та наявності чергових тощо;
- із підготовки вчителя до уроку (наявності конспекту, наочності і т. ін.);
- із підготовки учнів до уроку (наявність необхідного для уроку обладнання, контроль зовнішнього вигляду учнів тощо);
- із вітання й організації уваги учнів.

Слід звернути увагу на необхідність урізноманітнення прийомів і форм, пошук особистого стилю проведення цього етапу. Особливо це стосується привітання, яке багато в чому впливає на стиль стосунків між учителем та учнями, сприяє вихованню елементарної ввічливості, це – перший крок до співробітництва. Тому привітання не повинно бути формальним. Для організації уваги вчителю необхідно оцінити психічний стан учнів, у жодному разі не використовувати підвищений тон, багатослів'я, збуджені нотки у голосі, але водночас учитель повинен голосом, жестом (навіть позою), паузою продемонструвати власну зібраність, вимогливість і твердий

намір перейти до роботи. Результатом цього етапу є готовність учителя й учнів до роботи, швидке включення в діловий ритм.

Перевірка домашнього завдання є невід'ємною складовою уроку. *Мета* – виявлення ступеня засвоєння вивченого на попередньому уроці теоретичного матеріалу, сформованості умінь самостійно застосовувати набуті знання під час виконання практичних завдань, поглиблення та розширення знань, умінь і навичок за рахунок самоосвіти; усунення прогалин у знаннях, виявлення зацікавленості до вивченої теми програмового матеріалу, ставлення до предмету і виконання домашнього завдання. Вимоги до *перевірки знань і умінь учнів*:

- 1) учні мають вміти скласти план відповіді за наданими запитанням: про що будеш розповідати? З чого починати розповідь? Про який факт розповіси далі? Чим завершується розповідь? Який висновок можна зробити?
- 2) бути мотивованою (наприклад, учням треба пояснити, що без знання пройденого не можна рухатися вперед);
- 3) передбачати залучення всіх (або більшості) учнів у роботу;
- 4) врахувувати вікові та інші особливості учнів, бути диференційованою;
- 5) пов'язувати зміст вивченого з новою темою;
- 6) мотивувати подальшу пізнавальну діяльність (у чому є просування вперед, що потрібно робити для розвитку успіху пізнання).

Процес має бути організований так, щоб в учнів сформувалась стійка думка про неможливість не виконати домашнього завдання й розуміння того, що результати навчання безпосередньо пов'язані із систематичним виконанням домашньої роботи.

Способи перевірки знань учнями теоретичного матеріалу: зв'язна відповідь учнів, відповідь на запитання вчителя, складання схем, таблиць. Під час опитування доцільно уникати прийомів, що вимагають великих витрат часу. Нераціональна, наприклад, тривала бесіда з безліччю додаткових питань одному учню, велика, надто докладна розповідь учня, запис на дошці громіздких текстів і докладних схем, таблиць. Формулювання запитань має бути простим і точним, зрозумілим дітям.

Способи перевірки практичних завдань: вибіркоче читання відповідей або тексту домашньої вправи, виконання диктантів за текстом домашньої вправи, взаємоперевірка якості виконання домашнього завдання, письмо по пам'яті за текстом домашньої вправи, робота одного-двох учнів біля дошки при контролюючій участі учнів класу, виконання аналогічних завдань, перевірка лише наявності завдання, самостійна короткочасна диференційована робота з картками з аналогічними завданнями тощо.

Під час опитування учні можуть залучатися до рецензування розгорнутих відповідей однокласників. Вимоги до такого рецензування можна викласти такою пам'яткою:

Слухаючи відповідь, звертайте увагу на:

- 1) повноту і правильність викладення фактів, висновків, дати подій, назви, імена тощо;
- 2) послідовність і доказовість викладу;
- 3) використання і пояснення нових історичних термінів;
- 4) використання карти, хронології, цифрових даних;
- 5) мовні помилки у відповіді (повтори, довготи, уживання слів-паразитів, бідність мови);

Дайте усну (письмову) оцінку відповіді, починаючи з позитивного і закінчуючи переліком недоліків

Актуалізація опорних знань – це етап уроку, на якому відтворюються знання, вміння або життєвий досвід учнів, необхідні для опанування нового матеріалу. Це дає вчителю можливість оцінити, на якому рівні перебувають учні, наскільки вони готові до сприйняття нової інформації. Тобто цей етап можна назвати підготовчим. Важливо, щоб нова інформація не була подана у відриві від відомого і частково зрозумілого. Реконструкція знань сприяє виявленню помилок у знаннях і створює основу для досягнення довготривалого розуміння очікуваної інформації.

За часом він має бути нетривалим. Актуалізувати опорні знання може й сам учитель, або можна звернутися до тексту підручника, довідника, схеми тощо; вчителі широко використовують бесіду, методи «Мозковий штурм», «Асоціювання», диктанти, короткі самостійні роботи тощо. З'являється зацікавленість новою темою і прагнення її дослідити. Виникає цілеспрямоване бажання дізнатися більше про події, що вивчаються.

Мотивація навчальної діяльності. Метою цього етапу є збудження інтересу учнів до обговорюваної теми й розумової активності, підготовка до свідомого сприйняття нового матеріалу. Учитель зовні не може сформувати мотив учня, а може лише вплинути, стимулювати цей процес. Учитель повинен забезпечити розуміння учнями значення конкретних знань і вмінь.

Основними мотиваційними аспектами, до яких звертається вчитель, є пізнавальний інтерес, проблемність і практична цінність.

До прийомів, які найчастіше використовуються для мотивації, належать:

- задоволення потреби у спілкуванні з учителем та однокласниками (прагнення отримати схвалення, утвердитися в класі);
- зв'язок навчального матеріалу з реаліями життя, показ його практичного значення;
- формування адекватної самооцінки власних можливостей, утвердження

прагнення до саморозвитку і самовдосконалення;

- виховання відповідального ставлення до навчальної праці, зміцнення почуття обов'язку;
- створення проблемної ситуації, для розв'язання якої потрібно засвоїти нове (неочікувані запитання);
- інтелектуальне змагання;
 - вплив на емоційну сферу (використання художньої літератури, творів мистецтва);
 - використання яскравих афоризмів, цитат, порівнянь, образів, кросворди, ребуси, шаради;
 - рольові ігри («таємнича скринька», «асоціативний куш»);
 - бажання себе випробувати, долати труднощі;
 - корисність у майбутній роботі;
 - та ін.

Слід звернути увагу на обов'язкове врахування під час проведення етапу мотивації вікових психологічних особливостей учнів, які й визначають провідні напрями мотиваційної сфери.

Формулювання мети й завдань уроку. Мета цього етапу – спрямувати пізнавальну діяльність учнів, навчити їх формулювати мету й визначати шляхи їх досягнення. Від того, чи розуміють і усвідомлюють учні мету своєї діяльності, залежить усвідомлене, зацікавлене особисте ставлення до навчання; навчальний процес стає осмисленим. Тобто цей етап забезпечує активність на наступних етапах уроку.

Ще під час підготовки до уроку вчитель повинен чітко сформулювати мету, завдання та очікувані результати заняття. Необхідно відзначити, що в педагогічній літературі й досі дискутується питання концепції висунення цілей уроку. Є три мети – навчальна, освітня та розвивальна як рівноцінні.

Виходячи зі змісту навчального матеріалу, вчитель формулює навчальну, розвивальну та виховну мету уроку. Існує кілька способів визначення мети уроку через *зміст*, що вивчається (наприклад, «ознайомити з передумовами та причинами прийняття християнства»); *діяльність вчителя* («навчити з'ясувати передумови та причини»), через *діяльність учнів* («учень повинен уміти показувати...»), через *характеристику процесу* («формування уміння...»).

За особистісно орієнтованим навчанням найкращим є спосіб визначення мети через діяльність учнів. Обов'язковою умовою ефективності цілевизначення є *конкретизація* – побудова чіткої системи цілей, всередині яких виділені їх категорії і послідовні рівні (ієрархія), *зрозумілість* – створення максимально зрозумілої мови для осмислення цілей навчання, на яку вчитель може перекласти недостатньо зрозумілі формулювання.

При визначенні мети навчального заняття доцільно використовувати такі дієслова: *освітня та розвивальна мета – виробити* (уміння, навички), *виявити* (причини, характерні риси), *досягти* (автоматичного виконання операції, певного рівня знань), *закріпити* (фактичний матеріал, уміння, навички), *завершити* (формування дослідження), *дослідити* (залежність, зв'язок), *мотивувати* (вчинки, діяльність), *навчити* (аналізувати, виділяти головне, розрізняти), *узагальнити* (фактичний матеріал), *пояснити* (принцип дії, організацію), *ознайомити* (зі змістом, принципом), *оцінити* (ступінь прогресивності, підготовленості), *охарактеризувати* (історичну постать), *залучити* (до діяльності), *показати* (взаємозв'язок, роль, значення, недоліки, переваги), *перевірити* (ступінь засвоєння), *розвинути* (уміння аналізувати, застосовувати), *розкрити* (значення, роль), *розповісти* (послідовність дії), *роз'яснити* (взаємозв'язок, основні положення, ідеї), *систематизувати* (знання, уміння, навички), *створити* (умови, атмосферу), *поглибити* (знання), *встановити* (взаємозв'язок, залежність);

- *виховна мета* (акцентувати увагу учнів на моральних та етичних нормах), *аргументувати* (положення моральних та етичних норм), *викликати почуття* (захоплення, гордості, відповідальності, співчуття, радості, поваги, презирства), *виробити* (звички, риси характеру), *виховати* (патріотизм, гуманність, почуття національної гідності, працелюбність, чесність, щирість, акуратність, ввічливість, вірність, дисциплінованість, діловитість, ініціативність, культуру (інтелектуальну, літературну, музичну тощо) поведінки, спостережливість, винахідливість, незалежність, обережність, кмітливність, об'єктивність, рішучість, цілеспрямованість, скромність, сміливість, тактовність, почуття нового, прогресивного тощо), *виявити* (ціннісні орієнтації), *досягти* (усвідомлення моральних норм), *мотивувати* (моральні вчинки), *вивчити* (положення, принципи, норми), *навчити* (давати моральну оцінку), *пояснити* (сутність моральних понять, світогляду, ідей), *познайомити* (з моральними нормами), *охарактеризувати* (історичні умови, ідеї, погляди), *підвести* (до висновку, розуміння важливості, цінності), *прищепити* (смак, звичку), *формувати* (погляди, свідомість), *розкрити* (роль, спрямованість), *сприяти* (вихованню патріотизму, формуванню поглядів, моральному та естетичному вихованню).

Кожна мета повинна мати конкретний характер, тобто співвідноситися із змістом конкретного уроку. Учитель може сам, або за допомогою когось із учнів оголосити тему уроку. Учитель може запитати в учнів про очікувані результати. Нагадати учням, що в кінці уроку буде перевірено наскільки реалізовані очікування.

В основу стратегії «Знаємо – Хочемо дізнатися – Дізналися» покладено таблицю, що заповнюється на класній дошці або на великому аркуші паперу вчителем разом з учнями.

Що ми знаємо?	Чого хочемо дізнатися?	Чого дізналися?
---------------	------------------------	-----------------

Попросіть учнів у парах обговорити і заповнити першу колонку у своїх зошитах, записуючи, що вони знають з цієї теми. Попросіть учнів сформулювати запитання, які вони мають з цієї теми, на які б вони хотіли знайти відповідь. Якщо потрібно, вчитель може стимулювати власним прикладом і ставити свої запитання. Запишіть запитання в другий стовпчик таблиці.

Подальша робота може бути різноманітна: читання, підручника, слухання доповіді, дослідження тощо, але важливо, щоб учні в усіх формах навчання шукали відповіді на свої запитання. Обговорення результатів. Учні спочатку повідомляють про те, на які запитання вони знайшли відповіді, і записують це у стовпчик «Що ми дізналися?».

- Потім вони відмічають ті нові думки (ідеї, знання, результати), яких вони не очікували і на які не поставили запитання. Все це записується у третій стовпчик.

Ця стратегія дозволяє: навчатися активно і більш зацікавлено; пригадувати те, що учні вже знають; вчитися формувати запитання; формувати нові знання.

Вивчення нового матеріалу – це етап, що має самостійне значення. Його мета – опанування учнями нових знань і способів дії. На більшості уроків шкільного курсу історії – це основна й найбільш тривала за часом частина уроку. Проте шкільні реалії свідчать, що значна кількість учителів за інерцією продовжує на цьому етапі «давати» знання, використовуючи монологічні методи. Але саме життя вимагає активніше звертатися до продуктивних методів та прийомів, що дають можливість активізувати розумову діяльність учнів, можливість свідомого опанування учнями матеріалу під керівництвом учителя, навчати школярів вчитися, що є необхідністю кожного члена сучасного суспільства – суспільства, що вчиться протягом усього життя.

У XIX ст. А.Дістервег писав про те, що просто передати знання людині неможливо. Оволодіти ними людина може лише шляхом власної діяльності, «наповнити» розум не можна, він сам повинен усе засвоїти. Тому організація цього етапу, мабуть, і є мірилом педагогічної майстерності та зрілості вчителя. Адже тут необхідно показати найвищий «пілотаж» і у власній діяльності, і в організації активної діяльності учнів, зробити все, щоб заплановані мета і завдання були досягнуті, щоб урок можна було назвати вдалим, ефективним. У змісті кожної теми можна знайти матеріал для цікавої емоційної розповіді вчителя, що пробудить інтерес учня до історії та особистості педагога; історія також має невичерпні можливості для використання наочності – це і карти, і фото, й відео, й моделі тощо; кожна тема дає можливість показати взаємозв'язок із реальним життям, практичну значущість предмета. І, звичайно, внутрішнє різноманіття інформації кожної теми сприяє використанню найрізноманітніших форм, методів і прийомів роботи для її

опрацювання, звернення до найсучасніших навчальних технологій. До вибору методів і прийомів навчання слід підходити раціонально й науково обґрунтовано, не гнатися за тим, щоб на одному уроці використати весь арсенал «модних технологій». Необхідністю є глибоке знання вікової психології. Наприклад, відомо, що учні 5–7-х класів не можуть довго утримувати увагу на одному виді діяльності, старшокласники можуть протягом досить тривалого часу працювати самостійно з різними джерелами інформації, планувати свою діяльність тощо. Читати, спостерігати, слухати, торкатися, куштувати – різними способами можна засвоїти інформацію. Вивчення нового містить не тільки викладання матеріалу вчителем, але й активну діяльність самих учнів.

Запам'ятайте, що «легкий» для засвоєння матеріал вчитель опускає, а звертає увагу на найбільш складні питання, базові знання. Формування історичних знань здійснюється в результаті синтезу отриманої ззовні інформації та актуалізації наявних знань.

Закріплення, систематизація та узагальнення знань учнів. До цього етапу включається осмислення нових знань і вмінь, їх систематизація та узагальнення, закріплення вивченого – дуже важлива дія, яка забезпечує ґрунтовність навчання. Закріплення і вдосконалення вивченого матеріалу здійснюється за такими напрямками:

- а) знання фактів, хронології, карти;
- б) розуміння і засвоєння суті історичних фактів, що вивчаються, взаємозв'язків між ними і включення їх до загальної системи історичних знань;
- в) знання джерел історичних знань і способів роботи з історичним матеріалом, оволодіння уміннями застосовувати їх на практиці;
- г) здатність чітко формулювати свої знання і думки, відтворювати зміст теми в певній послідовності, а логіку підручника — в оригінальному компонуванні;
- д) здатність висловити власне ставлення, дати й обґрунтувати оцінку фактів, що вивчаються.

Досягається шляхом репродуктивного відтворення вивченого, виконанням завдань на визначення головного в новій інформації, а потім виконання проблемних і творчих завдань на основі вивченого. Під час цього етапу необхідно використовувати практичні завдання, різноманітні питання, які потребують активної розумової діяльності, доречним буде поєднання індивідуальної та групової роботи.

К.Ушинський писав, що вчитель, який не приділяє уваги закріпленню, нагадує візника, що дуже швидко доїжджає до міста призначення, та забуває прив'язати поклажу до візка й не помічає, що все загубив по дорозі і його поїздка була марною.

Підсумки уроку. На цьому етапі встановлюється відповідність між поставленими завданнями уроку та його результатами, закріплюються чи відкориговуються знання, визначаються перспективи, складається план подальшої роботи. Цю роботу можна назвати контрольно-коригувальною.

Хотілося б звернути увагу на те, що іноді вчителі роблять акцент на тематичному контролі й, на жаль, не приділяють належної уваги контрольно-коригувальній діяльності на кожному уроці. А це порушує логіку будь-якої діяльності, що завжди складається з трьох послідовних етапів: мотиваційного, операційного та контрольно-коригувального. Нехтувати або принижувати роль останнього в жодному разі не можна. Порівняння результатів навчання з поставленими завданнями дає вчителю можливість виявити типові помилки й утруднення учнів, і, що головне, з'ясувати їх причини та визначити шляхи їх усунення. Для цього необхідно використовувати різноманітні форми й методи роботи, а не тільки фронтальну бесіду, як це найчастіше буває. Слід звернути увагу на те, що метою цього етапу є не фіксація помилок та виставлення оцінок, тому більшу увагу необхідно приділити само- та взаємооцінюванню, рефлексивній діяльності.

На кінці уроку можна використати стратегію «**Що? – Отже, що? – Що тепер?**», в основу якої покладено таблицю, що заповнюється на класній дошці або на великому аркуші паперу вчителем разом з учнями.

Що?	Отже, що?	Що тепер?

В кінці уроку ставиться класу запитання: «Які основні знання (ідеї) ви щойно отримали?» Відповіді учнів записуються в колонку «Що?». Потім ставиться запитання: «Чому ці знання (ідеї) є важливими для вас? У чому їх значення для життя людини?» Відповіді записуються в колонку «Отже, що?».

Згодом потрібно поставити запитання: «Як ці знання можуть допомогти нам покращити життя або усунути проблему? Як ми можемо їх використати? Що ми можемо зробити?» Всі ідеї записати в колонку «Що тепер?».

Ця стратегія спонукає учнів до активної діяльності, учить їх підсумовувати свою роботу; формулювати основні ідеї, які в них виникли в процесі роботи. Дуже важливо, щоб учні зрозуміли, що навіть найменший самостійний крок на шляху розв'язання глобальних проблем є важливим. Вони повинні зрозуміти, що можуть змінити світ навколо себе, якщо будуть освіченими.

Повідомлення домашнього завдання. Мета цього етапу – пояснити особливості виконання домашньої роботи, провести інструктаж, мотивувати необхідність її виконання. Завдання, яке учень виконує вдома, є ланкою, що з'єднує попередній і

наступні уроки та вирізняється значною самостійністю, індивідуальністю. Домашня робота концентрує увагу учнів на головному, сприяє міцному засвоєнню матеріалу, розвиває пам'ять та автоматизує навички. До того ж ця діяльність має значне виховне значення. Щоб уникнути типових для домашньої роботи недоліків (перевантаження, одноманітність, невиконання роботи), необхідно звертати увагу на вдосконалення методів розробки, постановки й перевірки завдань. Домашнє завдання складається з двох частин:

- обов'язкової, тобто призначеної всім учням (параграф, робота з картою, хронологією і поняттями);

- варіативної, тобто логічних, проблемних і творчих завдань, серед яких школярі вибирають те (ті), що відповідає їхнім пізнавальним здібностям і інтересам.

Діапазон творчих завдань широкий: складання кросвордів, історичних повідомлень тощо.

Учитель повинен докладно провести інструктаж щодо домашньої роботи, рекомендувати джерела інформації, оголосити критерії оцінювання. Виконання домашньої роботи необхідно замотивувати цікавою постановкою проблеми, використанням прагнення учнів до визнання та оцінювання їх успіхів, врахування особистих нахилів і бажань. Домашнє завдання має складатися з двох частин – обов'язкової та варіативної.

Згідно з нормативними положеннями загальний обсяг домашньої роботи учнів в 7 класі не повинен бути більшим ніж 3 години, що за умови проведення 6 уроків в день складає 30 хвилин на кожний предмет. При цьому обсяг домашньої роботи має бути не більшим за третину того, що вивчалось на уроці.

За дидактичними функціями розрізняють такі типи домашніх завдань:

- засвоєння теоретичного матеріалу;

- формування навичок і вмінь; застосування знань, вмінь, навичок;

- узагальнення й систематизація знань;

- комбіноване домашнє завдання.

Логіка виконання домашнього завдання ідентична логіці вивчення нового матеріалу. Раціональний порядок виконання домашньої роботи такий: спочатку теорія, потім практика; спочатку менш складні завдання, потім – складніші, потім – легкі. Слід враховувати, що найпродуктивніший час – з 8 до 12 із 16 до 17 годин.

Додаток 1

План-конспект уроку

План-конспект

уроку

3

вказати навчальну дисципліну

Урок № (за календарним планом) Дата Клас ..

Тема уроку:

Мета уроку:

▪ Загальноосвітня мета:

▪ Розвивальна мета:

▪ Виховна мета:

Тип уроку:

Обладнання:

Осн. дати:

Осн. терміни:

Осн. постаті:

План уроку

1.

2.

3.

4.

5.

Хід уроку

К-ть часу	Е тап уроку	Учбово-виховна діяльність вчителя	Навчальна діяльність учнів	<i>Примітки</i>
Час, відведений для певного виду роботи.		Опис методів, прийомів, які застосовує вчитель на уроці з обов'язковим поданням завдань і запитань і тезовим викладом навчального матеріалу.	Опис очікуваних дій і результатів учнів під час заняття.	

Додаток 2

Зразок оформлення плану-конспекту позакласного заняття

Дата Клас

Тема заняття:

.....

Форма заняття:

.....

Мета заняття:

▪ Загальноосвітня мета:

.....

▪ Розвивальна мета:

.....

▪ Виховна мета:

.....

Місце проведення:

.....

Обладнання:

.....

План позакласного заняття

1.

Схема аналізу позакласного заходу

- підготовка текстового матеріалу заходу;
- пізнавально-емоційна цінність текстового матеріалу;
- дійові учасники заходу.
- 1. Проведення заходу:
 - випуск програми вечора;
 - випуск шкільного оголошення про час і місце вечора;
 - оформлення приміщення, де проводиться захід;
 - якість підготовки учнів – дійових осіб заходу;
 - залучення до діяльності учнів, що не є дійовими особами заходу;
 - реакція на діяльність учнів – дійових осіб з боку учнів, що не є дійовими особами заходу;
 - наявність запрошених гостей.
- 2. Підсумки заходу:
 - якість проведення позакласного заходу;
 - відзначення дійових осіб заходу.

Додаток 3

План-конспект виховного заходу

Дата Клас

Тема виховного заходу:

Форма заходу:

Мета:

▪ Загальноосвітня мета:

▪ Розвивальна мета:

▪ Виховна мета:

Місце проведення:

Обладнання:

План виховного заходу

1.

2.

3.

(підпис) (прізвище та ініціали)

Додаток 5

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

(вид і назва практики)

студента _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра, циклова комісія _____

освітньо-кваліфікаційний рівень _____

напрямок підготовки _____

спеціальність _____

(назва)

_____ курс, група _____

Студент _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

прибув на практику у навчальний заклад _____

Печатка

підприємства, організації, установи „____” _____
20__ року

(підпис)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка

Підприємства, організації, установи “ ____ ” _____
20__ року

(підпис)
особи)

(посада, прізвище та ініціали відповідальної

Середа	.		
	.		Каб.
Четвер	.		Каб.
	.		Каб.
П'ятниця	.		Каб.
	.		Каб.

.		Каб.
.		Каб.
.		Каб.

**Розклад
дзвінків у школі**

Порядковий номер уроку	Початок уроку	Завершення уроку
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		

Графік занять гуртків і факультативів

	Година проведення	Назва гуртка або факультативу	Вчитель, що проводить	Номер кабінету
Понеділок				
Вівторок				
Середа				

Додаток 6
Міністерство освіти і науки України
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра _____

Затверджую
Завідувач кафедри

.....
.....20____ р.

ЗВІТ

про проходження педагогічної практики

студента(ки).....
.....

.....групи.....курсу.....форми навчання Факультету
історії, політології і міжнародних відносин

Місце проведення практики _____

Методист фахової кафедри _____

Учитель-предметник _____

Класний керівник _____

Час проведення практики _____

Керівник педагогічної практики від кафедри:

.....

Оцінка «.....»

Дата.....

5. Пропозиції.

Затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № _____ від “ _____ ” “ _____ ” 20 ____ року.

(словами)

кількість балів _____

(цифрами і словами)

за шкалою ECTS _____

Керівник практики від вищого навчального закладу

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Примітки:

1. Форму призначено для визначення завдань на практику, проведення поточних записів набутих вмінь при виконанні роботи, оцінки результатів практики. Заповнюється студентом особисто, крім розділів відгуку про роботу студента на практиці.

Додаток 9

План вивчення досвіду учителя

Педагогічний досвід – сукупність знань, умінь і навичок, здобутих учителем у процесі навчально-виховної роботи. Важливо зрозуміти, що: а) знання тільки у шкільній практиці стають гнучкими і глибокими, керівництвом до дії; б) досвід вимагає розширення і оновлення; в) має осмислюватись і бути творчим; г) має опиратися на науку; д) має спрямовуватись на «вузькі» місця педагогічного процесу, а не бути стихійним; е) потрібно вивчати чужий досвід і порівнювати його зі своїм; є) педагогічний досвід має виражатися в технології навчально-виховного процесу, виявлені закономірних зв'язків між його компонентами; ж) педагогічний досвід вимагає експериментування.

Передовий педагогічний досвід характеризується такими показниками: новизна в діяльності педагога; висока результативність і ефективність; відповідність сучасним досягненням педагогіки і методики; стабільність; можливість творчого застосування досвіду іншими педагогами; оптимальність досвіду в цілісному педагогічному процесі. Вивчення і узагальнення передового педагогічного досвіду є важливою передумовою удосконалення змісту і підвищення ефективності навчально-виховного процесу в школі і в інших закладах освіти.

Базовими критеріями передового педагогічного досвіду є:

- новизна в діяльності: від внесення нових положень у науку до ефективності застосування вже відомого та раціоналізації окремих сторін педагогічної праці;
- висока результативність та ефективність: висока якість знань, суттєві зміни у рівні вихованості, у загальному й спеціальному розвитку учнів;
- відповідність сучасним досягненням педагогіки та методики; стабільність, підтвердження ефективності досвіду за деяких змінюваних умов та досягнення позитивних результатів протягом тривалого часу;
- можливість творчого застосування досвіду іншими педагогами, наявність «родзинки», раціональної ідеї;
- оптимальність досвіду в цілісному педагогічному процесі, економія витрат часу та зусиль вчителя та учнів.

Орієнтовний план вивчення досвіду вчителів

1. Анкетні дані вчителів (вуз, школа, стаж роботи, звання, громадська робота).
2. Якими новими технологіями навчання користується учитель.
3. У чому це проявляється (на уроках, в позакласній роботі)?

4. Описати нові форми роботи (нові типи уроків, форми роботи з учнями, дидактичний матеріал тощо).
5. Подати 2 конспекти уроків чи позакласних заходів.
6. Як запроваджується досвід роботи вчителя в практику школи?
Навести приклади.

План вивчення досвіду учителя

прізвище, ім'я, по-батькові

—
школа, місто(село), район, область

стаж роботи, категорія

Суть новітніх технологій учителя

Новітні технології запроваджені на

уроках, позаурочних, позакласних заходах, факультативах ін.

Опис нових форм роботи (нові типи уроків, форми роботи з учнями, дидактичний матеріал тощо).

Приклади запровадження досвіду роботи вчителя в практику школи

Додаток 10
АНАЛІЗ УРОКУ

відвіданого студент _____

вчителя (студента) _____

прізвище, ім'я по-батькові

проведеного «__» _____ 200_ р. у __ класі

назва навчального закладу

з навчального предмету

_____ учнів за списком, _____ відсутніх учнів

Тема
уроку _____

План уроку

ОРІЄНТОВНА СХЕМА КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ УРОКУ

- I. Тип і структура уроку:**
1. Тип, структура уроку, його місце серед уроків з теми.
2. Мета уроку, дидактичні завдання окремих етапів.

3. Витрата часу.
II. Зміст та методика повторення вивченого:
1. Повнота та глибина перевірки.

2. Методика повторення, диференціація завдань.

3. Кількість задіяних перевіркою учнів.

4. Об'єктивність та аргументація оцінювання.

III. Вивчення нового матеріалу:

1. Вимоги програми.

2. Науковість, зв'язок із життям, систематичність, доступність, співвідношення у матеріалі головного та другорядного.

3. Відповідність матеріалу цілям та завданням уроку.

IV. Методи навчання:

1. Оснащеність уроку наочними посібниками, дидактичними матеріалами.

2. Обґрунтованість застосованих методів.

3. Активізація пізнавальної діяльності.

4. Використання методів проблемного навчання.

5. Поєднання фронтальної, індивідуальної та групової форм роботи.

6. Самостійна робота учнів.

7. Методика контролю та обліку знань.

V. Засвоєння нового:

1. Добір матеріалу для формування умінь та навичок.

2. Самостійна робота під час закріплення.

3. Зворотній зв'язок.

Оцінювання відповідей.

VI. Завдання додому:

1. Обсяг, характер і доступність матеріалу.

2. Наявність та характер інструктажу.

3. Наявність диференційованих завдань.

4. Місце домашнього завдання на уроці.

VII. Характер діяльності вчителя:

1. Рівень педагогічних вимог до роботи учнів, розвитку їхніх мови, мислення.

2. Мова вчителя та загальний стиль його поведінки.

3. Організаторська, управлінська діяльність вчителя. Робота з різними групами учнів.

4. Діяльність вчителя як консультанта та координатора навчання.

VIII. Характер діяльності учнів:

1. Самостійна робота. Робота в групах.

2. Диференціація та індивідуалізація.

3. Активність мислення.

4. Розвиток психічної сфери учнів.

IX. Результати уроку:

1. Підбиття підсумків.

2. Виконання плану.

3. Рівень досягнення мети.

4. Рівень якості знань, умінь, навичок, виявлених на уроці.

Висновки та пропозиції

З аналізом уроку ознайомився _____

14. Рекомендована література

Основна література:

1. Десятов Д.Л. Методика використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні історії. Х.: Вид. група «Основа», 2011. 111 с.
2. Освіта впродовж життя: зарубіжний досвід та національна практика: монографія / За заг. ред. Л. Прокопів, В. Стинської / Авторський колектив: Л. Прокопів, В. Стинська, Г. Білавич, Б. Савчук, І. Єгорова, В. Ковальчук, Ю. Москаленко, О. Гевко, С. Довбенко, Л. Бандура, І. Завулічна, М. Олексюк, Т. Паска, С. Юрченко. Івано-Франківськ: НАІР, 2022. 288 с.
3. Паска Б. Виробнича педагогічна практика в закладах загальної середньої освіти. Робоча програма. Івано-Франківськ, 2024. 65 с. <https://kiu.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/56/2025/01/vyrobnycha-pedahohichna-praktyka-v-zzso.-robocha-prohrama.-paska-b.v.pdf>.
4. Паска Б., Гульпа Д., Матківський М. Інноваційні підходи до формування громадянської компетентності здобувачів середньої освіти України. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 7 (37). С. 1083–1096. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7\(37\)-1083-1096](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7(37)-1083-1096).
5. Паска Б., Паска Т. Інтерактивні методи та цифрові інструменти на уроках громадянської та історичної освітньої галузі. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 7 (37). С. 1097–1104. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7\(37\)-1097-1104](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-7(37)-1097-1104).
6. Положення про організацію та проведення практики у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2025. 209 с. https://efund.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.50_2023-polozhennia-pro-orhanizatsiiu-ta-provedennia-praktyky-u-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka-.pdf
7. Терно С.О. Методика розвитку критичного мислення школярів часів навчання історії. Х.: Вид. група «Основа», 2012. 93 с.
8. Яковенко Г.Г. Методика навчання історії: навчально-методичний посібник. Харків: Видавництво ХНАДУ, 2017. 324 с.

Додаткова література:

9. Байль Бригіта. Дитина чемна і нечемна / Пер. з нім. М. Трофимука. Львів: Свічадо, 2007. 256 с. Цигульська Т. Ф. Загальна та прикладна психологія. Київ: Наукова думка, 2000. 190 с.
10. Вишневецький О. Людиноцентризм як педагогічна проблема на тлі сучасних цивілізаційних процесів. думка. 2008. №4. С.3-13.
11. Ворожейкіна О. М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. Х. : Вид. група «Основа», 2011. 287 с.
12. Галицька-Дідух Т.В. Робоча програма «Виробнича цільова педагогічна практика в школі». Івано-Франківськ, 2017.
13. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року.
14. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські

- перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: “К.І.С.”, 2004. 112 с.
15. Кондур О. С. Управління якістю освітніх систем в умовах глобалізації: теорія, методика організації, практика: монографія .Ів.-Франківськ : НАІР, 2018. 488с.
 16. Лещенко М.П. Колаборативний підхід до розвитку ІКТ-компетентностей учителів і учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Інформаційні технології і засоби навчання. 2012. №5 (31). Режим доступу: <http://www.journal.iitta.gov.ua>.
 17. Мокрогуз О.П. Інноваційні технології на уроках історії. Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада +», 2007. 111 с.
 18. Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін / ред.: О. А. Дубасенюк; Житомирський держ. ун-т ім. І.Франка. Житомир, 2004. 262 с.
 19. Освітні технології: Навчал.метод. посібник /О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін.; За заг. Ред. О.М. Пехоти. К. :А.С.К., 2001. 256 с.
 20. Паска Б. Формування національної і культурної ідентичності учнів у процесі вивчення предмета «Громадянська освіта». Актуальні питання у сучасній науці. 2025. № 6 (36). С. 1152–1160. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-6\(36\)-1152-1160](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-6(36)-1152-1160).
 21. Паска Г., Паска Б. Впровадження основ музейної педагогіки під час викладання курсу «Громадянська освіта» в закладах загальної середньої освіти (на прикладі Івано-Франківського краєзнавчого музею). Вісник науки та освіти. 2025. № 6 (36). С. 1363–1373. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6\(36\)-1363-1373](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-6(36)-1363-1373).
 22. Пехота О. М. Особистісно орієнтоване навчання: підготовка вчителя : монографія. Миколаїв : Вид-во "Гліон", 2005. 272 с.
 23. Пехота О.М. Особистісно-орієнтована освіта – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2000/7-1-4.pdf> (дата звернення: 08.05.2024).
 24. Подобєд О. А. Історія України. 5, 7 класи: Нестандартні уроки. Х.: Веста: Вид-во «Ранок», 2008. 160 с.
 25. Пометун О. І. та ін. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн./ О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. К.: Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
 26. Пометун О., Фрейман Г. Методика навчання історії в школі. К.: Генеза, 2005. 328 с.

15. Інформаційні ресурси

Навчальні програми на основі модельних – офіційний портал Міністерства освіти і науки України з доступом до навчальних програм громадянської та історичної освітньої галузі, які можуть бути використані для аналізу та

практичного планування. <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-prohramy-na-osnovi-modelnykh?>

«Громадянська та історична» – Ресурсний центр НУШ – навчально-методичні матеріали, нормативні документи та методичні розробки з громадянської й історичної освіти. <https://nushub.org.ua/resource-galuzi/resource-galuzi-gromadyanska-ta-istorychna/?>

Web-ресурси та портали для вчителів — збірка посилань на науково-методичні розробки, матеріали з громадянської освіти, посібники, проекти й освітні портали. <https://sites.google.com/view/professional-education-kaf/%D1%96%D0%BD%D1%88%D0%B5/%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%B2%D0%B5%D0%B1-%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82%D0%B8?>

НаУрок – Web-ресурси та портали для вчителів – каталог українських освітніх сайтів з методичними матеріалами, уроками, планами та активностями. <https://naurok.com.ua/web---resursi-ta-portali-dlya-vchiteliv-spisok-192686.html>.

Prometheus – українська платформа безкоштовних онлайн-курсів (зокрема з педагогіки, освіти, цифрової грамотності), яку можна використати для самостійного навчання і розвитку методичних навичок. <https://prometheus.org.ua/>.

EdEra — інтерактивні курси та освітні спецпроекти, які можуть бути корисні для розуміння сучасних педагогічних практик та технологій навчання. <https://ed-era.com/>.

Google for Education — набір цифрових інструментів і навчальних ресурсів для організації співпраці, уроків, оцінювання та спільної роботи, які студенти можуть використовувати для створення власних методичних розробок. https://learning.google/intl/uk_ua/school/.